Wales Centre for Public Policy
Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Cydweithrediad amlsector i wella lles cymunedol

Rosie Havers, Charlotte Morgan a Hannah Durrant

Gorffenaf 2024

www.wcpp.org.uk/cy/

Ein Cenhadaeth

Mae Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru yn helpu i wella'r broses o lunio polisïau a gwasanaethau cyhoeddus drwy gefnogi gweinidogion ac arweinwyr gwasanaethau cyhoeddus i gyrchu tystiolaeth annibynnol drylwyr am yr hyn sy'n gweithio, a'i chymhwyso. Mae'n gweithio mewn partneriaeth ag ymchwilwyr ac arbenigwyr polisi blaenllaw i gyfuno a defnyddio tystiolaeth sy'n bodoli eisoes a nodi bylchau lle mae angen cynhyrchu gwybodaeth newydd.

Mae'r Ganolfan yn annibynnol ar y llywodraeth ond yn gweithio'n agos gyda llunwyr polisi ac ymarferwyr i ddatblygu syniadau newydd ynghylch sut mae mynd i'r afael â heriau strategol ym meysydd iechyd a gofal cymdeithasol, addysg, tai, yr economi, a chyfrifoldebau datganoledig eraill. Mae'n gwneud y canlynol:

- Cefnogi Gweinidogion Llywodraeth Cymru i nodi, cyrchu a defnyddio tystiolaeth awdurdodol ac arbenigedd annibynnol a all helpu i lywio a gwella polisïau;
- Gweithio gyda gwasanaethau cyhoeddus i gyrchu, llunio, gwerthuso a defnyddio tystiolaeth ynghylch yr hyn sy'n gweithio i fynd i'r afael â'r prif heriau economaidd a chymdeithasol; ac yn
- Tynnu ar ei gwaith gyda Gweinidogion a gwasanaethau cyhoeddus i wella dealltwriaeth o'r modd y gall tystiolaeth lywio a gwella'r broses o lunio polisïau a gwasanaethau cyhoeddus a chyfrannu at ddamcaniaethau ynghylch llunio a chyflwyno polisïau.

Drwy secondiadau, lleoliadau PhD a'i rhaglen Prentisiaethau Ymchwil, mae'r Ganolfan hefyd yn helpu i feithrin gallu ymysg ymchwilwyr i gymryd rhan mewn ymchwil sy'n berthnasol i bolisïau sy'n cael effaith.

I gael rhagor o wybodaeth, ewch i'n gwefan yn www.wcpp.org.uk/cy/

Arianwyr Craidd

Sefydlwyd Prifysgol Caerdydd ym 1883. Mae Caerdydd yn brifysgol uchelgeisiol ac arloesol sydd wedi'i lleoli mewn prifddinas ffyniannus, ac mae'n benderfynol o feithrin perthnasoedd rhyngwladol cadarn wrth iddi ddangos ei hymrwymiad i Gymru.

Mae'r Cyngor Ymchwil Economaidd a Chymdeithasol (ESRC) yn rhan o Ymchwil ac Arloesi yn y DU, sefydliad newydd sy'n dwyn ynghyd saith cyngor ymchwil y DU, Innovate UK a Research England i fanteisio i'r eithaf ar gyfraniad pob cyngor a chreu'r amgylchedd gorau i ymchwil ac arloesedd ffynnu.

Llywodraeth Cymru yw llywodraeth ddatganoledig Cymru, sy'n gyfrifol am feysydd allweddol bywyd cyhoeddus, gan gynnwys iechyd, addysg, llywodraeth leol, a'r amgylchedd.

Cynnwys

Crynodeb 4

Cyflwyniad 6

Themâu Tystiolaeth 9

Prif ganfyddiadau: Camau gweithredu ar gyfer cydweithredu amlsector effeithiol 14

1a: Gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin – canfyddiadau'r adolygiad 14

1b: Gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin – canfyddiadau'r gweithdy 18

1c: Gweithgareddau ychwanegol ar gyfer datblygu diben cyffredin 21

2a: Trefniadau llywodraethu – canfyddiadau'r adolygiad 23

2b: Trefniadau llywodraethu – canfyddiadau'r gweithdy 28

2c: Trefniadau llywodraethu ychwanegol 33

3a: Mecanweithiau ariannol – canfyddiadau'r adolygiad 35

3b: Mecanweithiau ariannol – canfyddiadau'r gweithdy 38

3c: Mecanweithiau ariannol ychwanegol 42

Casgliad 45

Atodiad 1: Dulliau Adolygu Tystiolaeth 46

Atodiad 2: Strategaeth chwilio am lenyddiaeth 50

Atodiad 3: Ffynonellau tystiolaeth 55

Ffigurau

Ffigur 1: Lleoliadau astudiaethau achos cydweithredu amlsector ledled Cymru 7

Ffigur 2: Ffynonellau tystiolaeth ar gyfer adolygiad 'cam un' 8

Ffigur 3: Nodweddion a Ffactorau cydweithredu effeithiol 9

Ffigur 4: Camau Gweithredu a Swyddogaethau sy'n sail i gydweithredu effeithiol 11

Ffigur 5: Camau gweithredu a gymerwyd i ddatblygu cydweithredu amlsector sy'n cefnogi gweithredu cymunedol (a nodwyd yn adolygiad tystiolaeth cam un) 12

Ffigur 6: Camau gweithredu a gymerwyd i ddatblygu cydweithredu amlsector sy'n cefnogi gweithredu cymunedol (a nodwyd yn adolygiad tystiolaeth cam un a gweithdy cam dau) 44

Ffigur 7: Camau ac allbynnau'r prosiect 46

Crynodeb

» Mae cydweithredu effeithiol rhwng sefydliadau cymunedol a sector cyhoeddus yn hanfodol i gefnogi gweithredu cymunedol a chynyddu lles cymunedol. Archwiliodd y prosiect hwn sut y gellir gwella cydweithredu. Cafodd ei lunio ar y cyd â'r Bartneriaeth Cymunedau Dyfeisgar, gan ymateb i ddiddordeb ar draws y bartneriaeth mewn pennu nid yn unig beth sy'n gwneud cydweithredu amlsector yn effeithiol, ond hefyd sut y gellir ei ddatblygu a'i wella mewn cyd-destunau penodol. Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar y camau gweithredu pendant a nodwyd gennym sy'n helpu i gychwyn a chynnal cydweithredu, sy'n addas ar gyfer gwahanol gyd-destunau cydweithredu.

» Roedd dau gam i'r prosiect. Roedd cam un yn cynnwys adolygiad o dystiolaeth a gyhoeddwyd ers dechrau pandemig Covid-19 ar sut mae cydweithredu amlsector yn dylanwadu ar weithredu a lles cymunedol, gan dynnu ar astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer, llenyddiaeth lwyd yn y DU, a llenyddiaeth academaidd. Mae crynodeb ategol o dystiolaeth cyn-bandemig ar y pwnc hwn - **Cydweithrediad amlsector i wella lles cymunedol: adolygiad o dystiolaeth cyn-bandemig** - wedi'i gyhoeddi ar wahân. Roedd cam dau yn cynnwys gweithdy i ymgysylltu â chanfyddiadau allweddol o'r adolygiad tystiolaeth, archwilio eu perthnasedd i gyd-destunau ymarfer a pholisi gwahanol, ac ymgorffori profiad ac arbenigedd seiliedig ar ymarfer yn y sylfaen dystiolaeth.

» Nododd yr adolygiad tystiolaeth cam un ystod o gamau gweithredu sy'n helpu i ddatblygu cydweithredu amlsector i gefnogi gweithredu cymunedol a lles. Mae'r camau gweithredu hyn wedi'u categoreiddio'n weithgareddau sy'n helpu i ddatblygu diben cyffredin o fewn cydweithrediad, trefniadau llywodraethu sy'n hyblyg ac sy'n esblygu drwy weithredu tuag at gyflawni'r diben cyffredin hwnnw, a mecanweithiau ariannol sy'n cefnogi cydweithredu (e.e., drwy ganiatáu rheolaeth dros benderfyniadau gwariant, cyllido costau craidd, a thros gyfnodau hirach).

- Adleisiodd y gweithdy cam dau lawer o ganfyddiadau'r adolygiad tystiolaeth cam un gan hefyd eu herio ac ychwanegu atynt. Cynigiodd y cyfranogwyr wybodaeth gyd-destunol bwysig – er enghraifft, amlygu sut y gallai'r gwahanol gamau gweithredu a nodwyd yn yr adolygiad fod yn addas ar gyfer cydweithrediadau o wahanol aeddfedrwydd, gydag adnoddau amrywiol, isadeileddau a pherthnasoedd presennol, ac mewn ardaloedd daearyddol gwahanol. Fe wnaeth y dystiolaeth hon o'r gweithdy wella dealltwriaeth o sut y gellid cymhwyso gwahanol gamau gweithredu sy'n cefnogi cydweithredu amlsector mewn cyd-destunau ymarfer amrywiol.

- Mae canfyddiadau'r adolygiad tystiolaeth cam un a'r gweithdy cam dau wedi'u datblygu'n adnodd gyda'r nod o helpu i nodi camau gweithredu pendant y gellir eu cymryd mewn gwahanol gyd-destunau i ddatblygu cydweithredu amlsector sy'n gwella gweithredu cymunedol a lles. Yn hytrach na dim ond disgrifio sut beth yw cydweithredu amlsector da, ei nod yw amlinellu rhai opsiynau ar gyfer cyflawni hynny.

Cyflwyniad

Mae Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru a'r Bartneriaeth Cymunedau Dyfeisgar (RCP) wedi bod yn gweithio gyda'i gilydd ar ymchwil i ddeall yn well rôl cydweithredu amlsector wrth wella gweithredu cymunedol a lles.

Partneriaeth Cymunedau Dyfeisgar: "Fforwm cenedlaethol ar gyfer sefydliadau'r sector cyhoeddus a'r trydydd sector sy'n helpu i ddatblygu a hyrwyddo gweithgareddau a chamau gweithredu lleol sy'n gwella lles mewn cymunedau #PŵerCymunedol ledled Cymru. Mae'r Bartneriaeth yn cael ei chadeirio ar y cyd gan yr Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau a Chyngor Sir Penfro." Gallwch ddarganfod mwy am y Bartneriaeth yma: Partneriaeth Cymunedau Dyfeisgar – Rhwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru (copronet.cymru)

Mae Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru "yn gweithio i fynd i'r afael â heriau economaidd a chymdeithasol allweddol trwy ddefnyddio tystiolaeth." Mae'r Ganolfan, a ariennir gan y Cyngor Ymchwil Economaidd a Chymdeithasol a Llywodraeth Cymru, wedi'i lleoli ym Mhrifysgol Caerdydd ac yn aelod o Rwydwaith What Works y DU. Mae rhagor o wybodaeth am Ganolfan Polisi Cyhoeddus Cymru ar gael yma: Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru | WCPP

Mae'r prosiect cydweithredol hwn yn ymateb i ddiddordeb ar draws y Bartneriaeth Cymunedau Dyfeisgar (RCP) mewn deall nid yn unig beth sy'n gwneud cydweithredu'n effeithiol ond hefyd sut y gellir ei ddatblygu a'i wella mewn cyd-destunau penodol. Er bod ymchwil sy'n bodoli eisoes yn taflu goleuni ar elfennau cydweithredu llwyddiannus (e.e., perthnasoedd dibynadwy a pharch at ei gilydd, nodau cyffredin ac adnoddau digonol), mae llai yn hysbys am sut i gychwyn a chynnal cydweithredu lle nad yw'r 'cynhwysion' delfrydol hyn yn bodoli neu lle maent yn anoddach eu cyflawni. Felly, roeddem yn canolbwyntio ar nodi camau gweithredu pendant i ddatblygu cydweithredu, a oedd yn addas ar gyfer cyd-destunau a nodau cydweithredu gwahanol. Roedd dau gam i'r prosiect:

1. Adolygiad o dystiolaeth a gyhoeddwyd ers dechrau pandemigCovid-19[1] , yn archwilio sut mae cydweithredu amlsector yn dylanwadu ar weithredu cymunedol a lles. Roedd hyn yn cynnwys dadansoddiad o astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer gan sefydliadau yn y sector cyhoeddus a chymunedol ar draws holl ranbarthau Cymru (gweler Ffigur 1 am fap o leoliadau astudiaethau achos), llenyddiaeth lwyd yn y DU (e.e., adroddiadau a blogiau seiliedig ar ymarfer), a llenyddiaeth academaidd (gweler Atodiad 3). Roedd astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer yn adrodd ar fentrau a oedd naill ai ar gyfer Cymru gyfan, yn benodol i ranbarth penodol o Gymru, neu'n seiliedig ar le ac yn hyperleol. Roedd rhai astudiaethau achos nad oedd yn nodi rhanbarth neu leoliad penodol. Yn ogystal, gwnaed crynodeb o dystiolaeth cyn-bandemig ar nodweddion allweddol a modelau o weithredu cymunedol cydweithredol gan bartneriaid ym Mhrifysgol Leeds Beckett.

[1] Bwriad y ffocws hwn yw cipio'r hyn a ddysgwyd o'r cynnydd mewn gweithredu cymunedol, ac arloesi mewn cydweithredu amlsector yn ystod cyfnod y pandemig. Fodd bynnag, o ystyried bod llawer o hyn yn dibynnu ar seilweithiau, asedau a pherthnasoedd a oedd yn bodoli eisoes, cynhwyswyd crynodeb o dystiolaeth cyn-bandemig i gasglu'r cyfoeth o lenyddiaeth bresennol ar gydweithredu amlsector sy'n cefnogi gweithredu cymunedol.

2. Gweithdy i ymgysylltu â chanfyddiadau allweddol o'r adolygiadau tystiolaeth, archwilio eu perthnasedd i amrywiol gyd-destunau ymarfer a pholisi yng Nghymru a thu hwnt, ac ymgorffori profiad ymarferol ac arbenigedd cyfranogwyr y gweithdy yn sylfaen dystiolaeth cam un.

Mae'r adroddiad hwn yn dechrau drwy amlinellu **themâu tystiolaeth** allweddol a nodwyd ar draws y ffynonellau a adolygwyd yng ngham un, gan ganolbwyntio ar nodweddion a ffactorau sy'n cefnogi cydweithredu effeithiol, ac esbonio pam y dewisom bwysleisio camau gweithredu pendant sy'n cefnogi'r datblygiad hwn.

Yna, mae'r adran **canfyddiadau allweddol** yn canolbwyntio ar y camau gweithredu hyn, gan eu categoreiddio o dan dri phennawd: gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin, trefniadau llywodraethu, a mecanweithiau ariannol. Ar gyfer pob categori, rydym yn crynhoi canfyddiadau perthnasol o'r adolygiad tystiolaeth cam un, gan gynnwys mewnwelediadau o'r adolygiad o dystiolaeth cyn-bandemig gan Brifysgol Leeds Beckett **(mewn blychau gwyrddlas)**, ac yna canfyddiadau o'r gweithdy cam dau a sut maent yn ategu, yn herio, neu'n ychwanegu at y dystiolaeth bresennol **(mewn blychau llwyd)**.

Mae **casgliad** yr adroddiad yn crynhoi sut y cafodd y canfyddiadau hyn eu cyfuno i greu 'Fframwaith ar gyfer Gweithredu' sy'n canolbwyntio ar ymarfer, gyda'r nod o arwain y gwaith o nodi camau gweithredu penodol i gefnogi cydweithredu amlsector mewn cyd-destunau ymarfer a pholisi amrywiol.

Darperir manylion y **dulliau** ymchwil a ddefnyddiwyd yn Atodiadau 1 a 2, ac mae rhestr gynhwysfawr o'r astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer, y llenyddiaeth lwyd, a'r ymchwil academaidd a adolygwyd ar gael yn Atodiad 3. Drwy gydol yr adroddiad hwn, rydym yn cyfeirio at y deunyddiau adolygu hyn gyda'i gilydd fel y 'ffynonellau'. Mae Ffigur 2 yn crynhoi gwybodaeth am y ffynonellau hyn a sut y cawsant eu nodi.

Ffigur 1: Lleoliadau astudiaethau achos cydweithredu amlsector ledled Cymru

- Astudiaethau Cymru gyfan (5)
- Astudiaethau rhanbarthol (26)
- Astudiaethau lleoliad penodol (28)
- Dim lleoliad penodol (14)

Roedd cyfanswm o 73 o astudiaethau achos wedi'u cynnwys. Roedd rhai astudiaethau achos o'r un ardal ac nid yw dyblygu lleoliadau'n cael ei adlewyrchu yn y ffigur hwn. Gweler Atodiad 3 am restr lawn o leoliadau astudiaethau achos.

	Astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer	Llenyddiaeth lwyd	Ymchwil academaidd	Llenyddiaeth cyn-bandemig
Disgrifiad/e.e.	Disgrifiadau o ymarfer wedi'u hysgrifennu ymlaen llaw	Adroddiadau cyhoeddedig, blogiau, fideos	Ymchwil cyhoeddedig, wedi'i adolygu gan gymheiriaid	Adolygiadau academaidd a llenyddiaeth lwyd
Daearyddiaeth	Cymru	Y DU	Y DU	Y DU
Amserlen	Mawrth 2020 - Gorffennaf 2023	Mawrth 2020 - Gorffennaf 2023	Mawrth 2020 - Gorffennaf 2023	Ionawr 2013 – Mawrth 2020
Strategaeth chwilio	'Galwad allan' i aelodau'r RCP a'u rhwydweithiau ehangach	Ffynonellau a ddarparwyd gan aelodau RCP + chwiliad ar-lein systematig	Chwilio cronfeydd data (Scopus + Web of Science), chwilio dyfyniadau	Chwilio cronfa ddata (6 chronfa ddata), chwilio dyfyniadau, chwilio gwefannau
Sgrinio	Mae'n adrodd stori am yr hyn a ddigwyddodd	Perthnasedd i'r pwnc	Perthnasedd i'r pwnc Erthyglau cyfnodolion yn unig	Perthnasedd i'r pwnc Adolygiadau academaidd a llenyddiaeth lwyd yn unig
Ffynonellau wedi'u hepgor	Dim un	43 o 112 testun llawn	Cronfa ddata: 451 o 628 crynodeb; 152 o 177 testun llawn Dyfyniad: 9 o 19 testun llawn	Cronfa ddata: 581 o 641 crynodeb; 51 o 60 testun llawn Chwilio dyfyniadau a gwefannau: 40 o 77 testun llawn
Ffynonellau wedi'u cynnwys	73	69	35 (25 cronfa ddata; 10 ffynhonnell arall)	46 (9 cronfa ddata; 37 ffynhonnell arall)

Ffigur 2: Ffynonellau tystiolaeth ar gyfer adolygiad 'cam un'

Diffiniadau wedi'u datblygu ar y cyd ar gyfer termau allweddol a ddefnyddir yn yr adolygiad:

Wrth **'cydweithredu amlsector'**, rydym yn cyfeirio at gydweithredu rhwng y sectorau cyhoeddus a chymunedol neu wirfoddol (e.e., gwasanaethau cyhoeddus a/neu lywodraeth leol a chenedlaethol, gyda sefydliadau neu grwpiau cymunedol, gwirfoddol a thrydydd sector). Rydym yn cydnabod arwyddocâd a gwerth cydweithrediadau sy'n cynnwys sectorau ehangach (e.e., y sector preifat). Fodd bynnag, mae ffocws yr adolygiad hwn, fel y'i pennwyd ar y cyd, yn canolbwyntio'n benodol ar gydweithio rhwng y sector cyhoeddus a'r gymuned.

Wrth **'gweithredu cymunedol',** rydym yn golygu unrhyw weithgareddau, ffurfiol neu anffurfiol, sydd wedi'u hanelu at gefnogi lles unigolion a chymunedau, ac a gyflawnir gan grwpiau ar sail daearyddiaeth gyffredin (e.e., cymdogaethau) neu ddiddordebau cyffredin (e.e., hobïau, hunaniaeth, neu brofiadau bywyd).

Wrth **'lles'**, rydym yn golygu sut mae pobl yn teimlo'n emosiynol ac yn gorfforol. Mae hyn yn cwmpasu profiadau ar lefel unigol (e.e., hunanwerth, ymdeimlad o bwrpas), ac ar lefel gymunedol (e.e., cydlyniant cymdeithasol, rhwydweithiau/gwasanaethau cymorth, neu ansawdd amgylcheddol). Mae gwella lles emosiynol a chorfforol yn gymhelliant ac yn ganlyniad y gweithgareddau a archwilir yn yr ymchwil hon. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod nad yw llawer yn defnyddio'r term 'lles' yn benodol, a bod profiadau emosiynol a chorfforol yn cael eu deall a'u cefnogi mewn amrywiol ffyrdd.

Themâu tystiolaeth

Mae'r adran hon yn crynhoi'r themâu tystiolaeth allweddol a nodwyd drwy ein hadolygiad cam un o astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer, llenyddiaeth lwyd, ac ymchwil academaidd, ac mae'n esbonio ein ffocws wedi'i mireinio ar ymchwil. Gan adlewyrchu pryderon rhanddeiliaid ynghylch cynllun y prosiect, gwelsom fod y ffynonellau a adolygwyd yn aml yn adrodd yn gyfan gwbl ar **beth** y gallai cydweithredu traws-sector effeithiol sy'n cefnogi gweithredu cymunedol a lles ei olygu. Felly, gwnaethom gyfiawnhau ein ffocws ar **sut** y gellir cyflawni cydweithredu effeithiol o'r fath ar draws gwahanol gyd-destunau a **pham** (gyda pha nodau a deilliannau).

'Beth'

Darparodd y ffynonellau a adolygwyd fewnwelediadau manwl i **beth** mae cydweithredu effeithiol rhwng y gymuned a'r sector cyhoeddus yn ei olygu (ddiffinnir hyn fel y gallu i gynorthwyo gweithredu cymunedol i fynd i'r afael â heriau lles, o safbwynt y rhai sy'n cymryd rhan). Fe wnaethom gategoreiddio 'beth' yn **nodweddion** cydweithredu effeithiol rhwng y gymuned a'r sector cyhoeddus (e.e., ymddiriedaeth, parch, perchnogaeth, cydymddibyniaeth, nodau cyffredin) a'r **ffactorau** sy'n ei gefnogi (e.e., cyfalaf cymdeithasol a chysylltiadau, gallu ac adnoddau, isadeileddau digidol a ffisegol); yn fwyaf arwyddocaol, llywodraeth leol gefnogol sydd wedi ymrwymo i gydweithredu cymunedol a'r ymddiriedaeth, y cydymddibyniaeth a'r rhannu pŵer sydd eu hangen i'w ddatblygu a'i gynnal (gweler Ffigur 3).

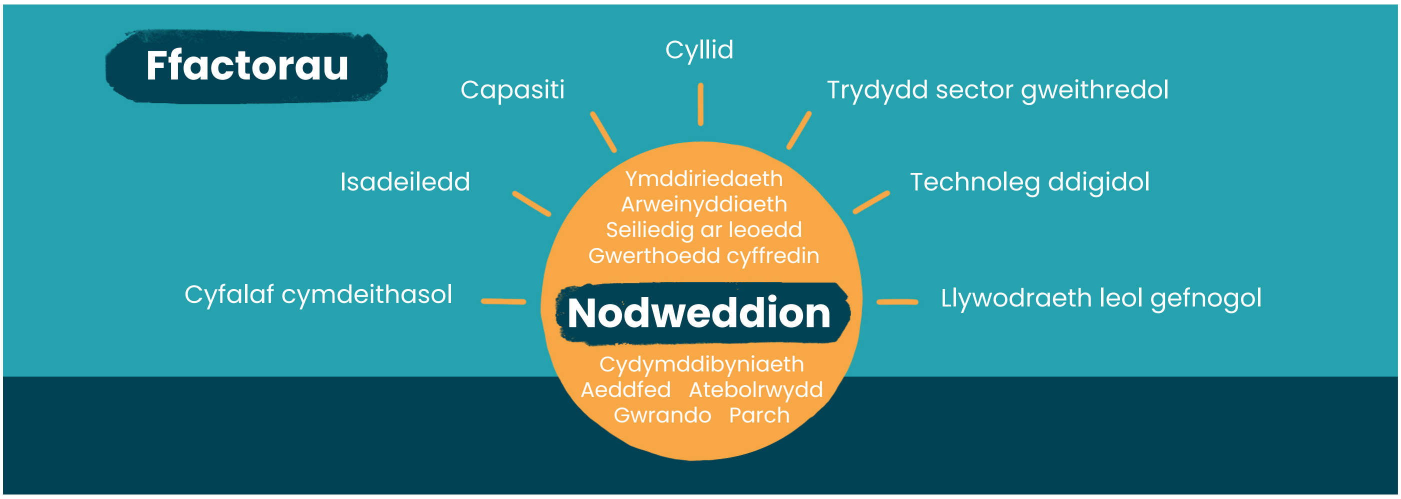

Ffigur 3: Nodweddion a Ffactorau cydweithredu effeithiol

Mae'r nodweddion a'r ffactorau a nodir yn aml yn cael eu cyflwyno fel 'galluogwyr' neu 'gynhwysion' cydweithredu effeithiol. Maent yn cynnig trosolwg gwerthfawr o gyfranwyr a nodweddion cyffredinol, ac eto gall fod yn anodd gweld **sut** y gallai'r rhain fod yn berthnasol neu gael eu gwireddu mewn gwahanol gyd-destunau, yn enwedig lle gallai rhai 'cynhwysion' fod ar goll neu'n heriol i'w cyflawni, a bod rhwystrau rhag cydweithredu. Er enghraifft, gallai ystyr 'ymddiriedaeth' neu sut yr ydym yn meithrin ymddiriedaeth ddibynnu ar leoliad daearyddol, gyda phwy yr ydym yn gweithio, y nodau, yr adnoddau a'r isadeileddau sydd ar gael, ac ansawdd perthnasoedd yn y gorffennol a'r presennol.

Felly, fe wnaethom ganolbwyntio ein dadansoddiad o '**sut'** y gellid datblygu nodweddion cydweithredu amlsector effeithiol a'r ffactorau galluogi o fewn cyd-destunau amrywiol. Tynnodd hyn sylw hefyd at bwysigrwydd sefydlu **'pam'** rydym yn cydweithredu, fel rhagflaenydd i'w gael yn iawn o'r cychwyn cyntaf neu i'w wella lle mae'n mynd o chwith. Roedd cydweithredu'n fwy effeithiol lle'r oedd nod cyffredin y tu hwnt i'r cydweithredu ei hun (e.e., gwella iechyd meddwl pobl ifanc neu ryngweithio cymdeithasol ar gyfer pobl hŷn). Fodd bynnag, gall cael cydweithredu fel nod fod yn gymhelliant arwyddocaol ar gyfer datblygu'r nodau trosfwaol hyn.

'Sut'

Wrth dynnu data o'r ffynonellau, buom yn chwilio am dystiolaeth o gamau pendant a oedd wedi (neu y gellid) eu cymryd mewn cyd-destunau penodol i gyflawni neu ddatblygu'r nodweddion cydweithredu effeithiol a grybwyllwyd uchod (e.e., ymddiriedaeth) a'r ffactorau galluogi (e.e., adnoddau ariannol). Mae Ffigur 4 yn dangos sut mae'r nodweddion a'r ffactorau sy'n dylanwadu ar gydweithredu amlsector effeithiol yn cael eu cefnogi gan gamau gweithredu gwahanol a'u hannog gan nodau a deilliannau cyffredin (swyddogaethau cydweithredu). Mae'r holl gamau gweithredu a swyddogaethau hyn yn dibynnu ar y cyd-destun.

Trefnom y camau gweithredu yn dri chategori: **gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin, trefniadau llywodraethu, a mecanweithiau ariannol.** Mae Ffigur 5 isod yn amlinellu'r tri chategori hyn ac mae'n crynhoi'r mathau o gamau gweithredu sy'n gysylltiedig â phob un. Y camau hyn – sef 'sut' y cydweithredu amlsector effeithiol – oedd prif ffocws ein dadansoddiad ac fe'u trafodir yn fanwl yn yr adran ganlynol. Nid dyma oedd prif ffocws llenyddiaeth academaidd a llenyddiaeth lwyd, a oedd yn aml yn canolbwyntio'n gyfan gwbl ar nodweddion a ffactorau ('beth') cydweithredu da, ond fe'u disgrifiwyd yn amlach mewn astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer, gan amlygu pwysigrwydd casglu safbwyntiau ymarfer pellach trwy'r gweithdy. Yn bwysig, nid oedd digon o fanylion yn y dystiolaeth a adolygwyd ynghylch pwy a beth yr oedd y camau gweithredu hyn yn gweithio ar eu cyfer: sut y maent yn berthnasol i wahanol **swyddogaethau** (nodau a chanlyniadau) cydweithredu, ac i **gyd-destunau**gwahanol. Er enghraifft, gall y camau a gymerir amrywio yn dibynnu ar raddfa'r cydweithredu (lleol i genedlaethol), daearyddiaeth (gwledig i drefol), amserlenni (ar unwaith i'r tymor hwy), cyfuniadau o bartneriaid (e.e., grwpiau cymunedol, ymarferwyr gwasanaethau cyhoeddus, arianwyr), neu lefelau adnoddau a pherthnasoedd sy'n bodoli eisoes.

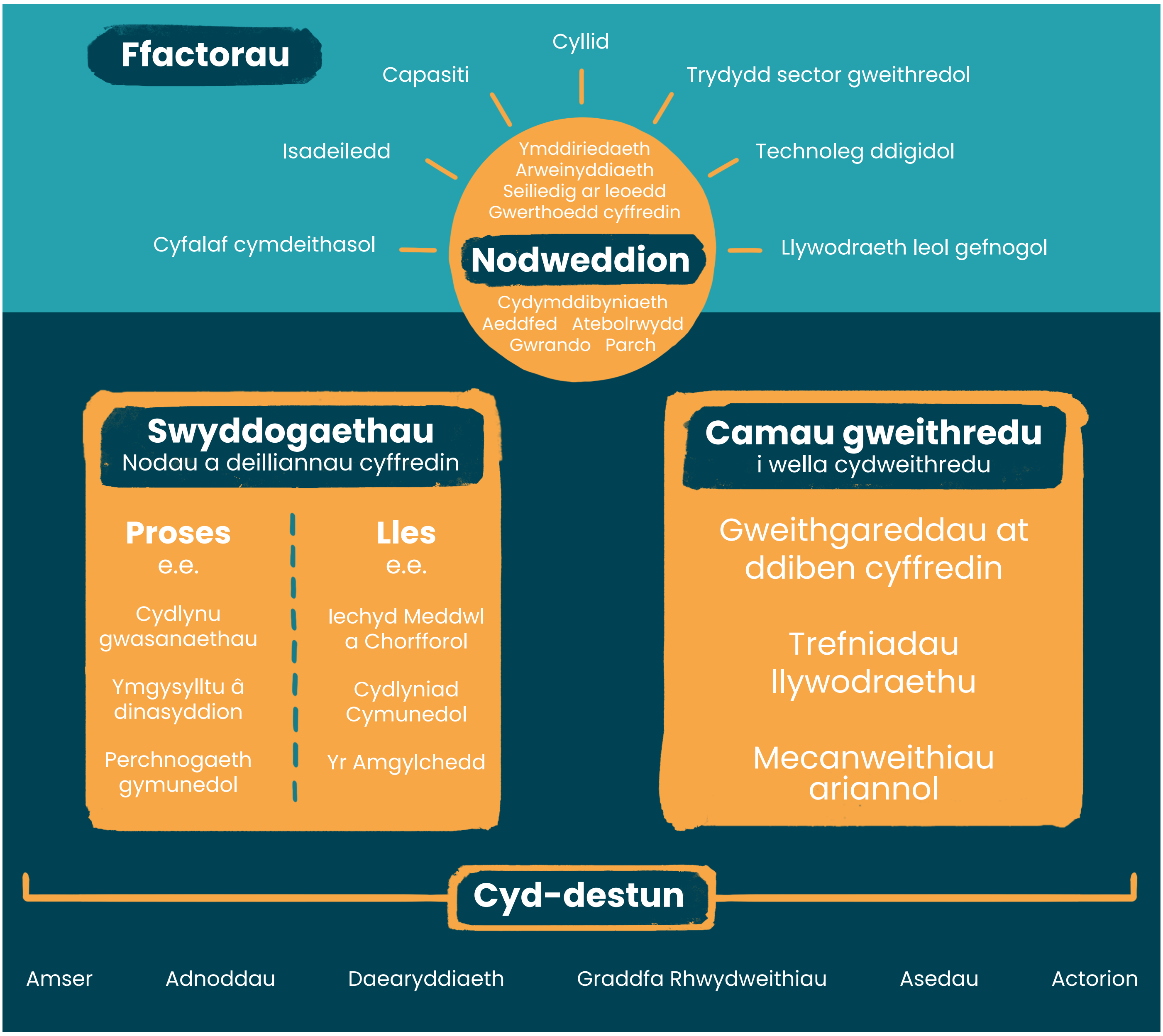

Ffigur 4: Camau Gweithredu a Swyddogaethau sy'n sail i gydweithredu effeithiol

> **Nod allweddol cynnal gweithdy ar y canfyddiadau hyn oedd datblygu cyd-ddealltwriaeth o sut mae gwahanol gamau gweithredu sy'n cefnogi cydweithredu amlsector yn gweddu i nodau, deilliannau a chyd-destunau gwahanol.**

‘Pam’

Roedd canolbwyntio ar y camau penodol wrth wraidd 'cynhwysion' cyffredinol cydweithredu amlsector hefyd yn amlygu pwysigrwydd **swyddogaethau** (neu 'pam') cydweithredu. Mynegwyd **nodau** neu sbardunau’r camau a gymerwyd naill ai ar ffurf ‘nodau proses’ (e.e., cydweithredu ar gyfer darparu gwasanaethau integredig neu ar gyfer ymgysylltu dinasyddion â phrosesau gwneud penderfyniadau awdurdodau lleol) neu ‘nodau lles’ – nodau cydweithredu ar gyfer lles yn y pen draw (e.e., gwella iechyd meddwl pobl ifanc neu ansawdd amgylcheddol). Yn yr un modd, disgrifiwyd **deilliannau’r** camau a gymerwyd (yr hyn a gyflawnwyd ganddynt mewn gwirionedd) yn nhermau ‘deilliannau proses’ (y ffyrdd yr oedd cydweithredu’n cael ei wella a gweithredu cymunedol yn cael ei gefnogi) a ‘deilliannau lles’ (arwyddocâd y cydweithio hwn ar gyfer llesiant yn y pen draw). Daeth cydweithrediadau amlsector effeithiol i’r amlwg yn aml lle nad oedd cydweithredu’n cael ei ystyried yn nod ynddo’i hun (e.e., oherwydd bod polisi mewnol neu allanol neu gyfle ariannu yn ei wneud yn ofynnol) ond roedd yn fodd o gyflawni canlyniad lles cyffredin, penodol (e.e., mynd i’r afael ag unigrwydd ieuenctid mewn dinas).

	Gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin: Gweithgareddau sy'n cefnogi cydweithredu amlsector trwy ddatblygu nodau/dealltwriaeth gyffredin	**Trefniadau llywodraethu:** Rolau, cyfrifoldebau, prosesau a strwythurau a ddatblygwyd i gefnogi cydweithredu amlsector	**Mecanweithiau ariannol:** Ymagweddau ar gyfer ariannu gwaith/mentrau mewn ffyrdd sy'n cefnogi cydweithredu amlsector
Camau gweithredu o’r adolygiad cam un o dystiolaeth bresennol	**Casglu gwybodaeth** (ymchwil gymunedol, ymarferion gwrando, digwyddiadau ymgysylltu)	**Rolau cyswllt/cydlynu a llwybrau atgyfeirio** (e.e., mewn/ar draws ALlau, trydydd sector, gwasanaethau cyhoeddus)	**Cyllid grant** (hyblyg, hirdymor, cyfranogol)
	Meddwl a mapio systemau (mapio materion i nodi’r achosion sylfaenol a nodau cyffredin ar gyfer mynd i'r afael â nhw)	**Cyfrifoldebau a ffiniau** (cytundeb ar y cyd ynghylch cwmpas cyfrifoldebau gwahanol bartneriaid)	**Comisiynu** (cydweithredol/strategol/seiliedig ar le/seiliedig ar ddeilliannau)
	Cynllunio hirdymor a macro-nodau (dogfennau hyblyg, byw yn amlinellu camau tuag at nodau cyffredin)	**Arweinyddiaeth a gwneud penderfyniadau ar y cyd** (e.e., grwpiau llywio amrywiol, esblygol, sy’n seiliedig ar werthoedd)	**Adeiladu cyfoeth cymunedol** (caffael; cronfeydd buddsoddi/cyfoeth)
	Hyfforddiant/dysgu ar y cyd (digwyddiadau, cynadleddau, cymunedau ymarfer, gweminarau, 'cinio a dysgu', hyfforddiant, adnoddau)	**Polisïau a gweithdrefnau** (e.e., prosesau/gofynion wedi’u ffurfioli ar lefel sefydliadol neu ar lefelau ehangach)	**Isadeiledd ac ystadau** (trosglwyddiadau asedau cymunedol, ymddiriedolaethau tir, ad-drefnu ystadau)
	Cyfuno a rhannu gwybodaeth (platfformau ar-lein, rhestri/cyfeiriaduron, cronfeydd data, mapio asedau)	**Cyrff neu isadeileddau rhanbarthol/cenedlaethol** (creu neu ddefnyddio’r rhain i gydlynu/cefnogi ymdrechion)	**Codi Arian** (Cyllido Torfol, Rhoi Lleol, rhoddion preifat)

Ffigur 5: Camau a gymerwyd i ddatblygu cydweithredu amlsector sy’n cefnogi gweithredu cymunedol (a nodwyd yn yr adolygiad cam un o’r dystiolaeth)

Crynodeb o themâu tystiolaeth yn y llenyddiaeth cyn-bandemig

Roedd y crynodeb o dystiolaeth cyn-bandemig yn ymdrin â llenyddiaeth ar gydweithredu amlsector i gefnogi gweithredu cymunedol a lles dros gyfnod hwy a chyn y pandemig *(gweler Ffigur 2)*. Mae'n codi llawer o themâu tebyg i'r rhai a amlinellir uchod. Er enghraifft, mae'r llenyddiaeth yn canolbwyntio'n sylweddol ar nodweddion cydweithredu effeithiol a'r ffactorau sy'n ei alluogi. At hynny, lle mae'n treiddio i 'sut' a 'pam' cydweithredu effeithiol, nid dim ond 'beth', mae'n amlygu ystod o gamau gweithredu pendant. Mae'r camau gweithredu hyn yn rhychwantu'r tri chategori a nodwyd yn y prif adolygiad: diben cyffredin, trefniadau llywodraethu, a mecanweithiau ariannol.

Ychwanegiad pwysig yw'r graddau y mae'r llenyddiaeth cyn-bandemig yn manylu ar wahanol **fodelau ar gyfer cydweithredu amlsector sy'n cefnogi gweithredu cymunedol a lles**. Mae'r rhain yn cynnwys gwahanol setiau o gamau gweithredu, wedi'u rhoi at ei gilydd i weddu i nodau a chyd-destunau'r cydweithrediadau y cawsant eu cynllunio ar eu cyfer. Prin oedd y dystiolaeth ynghylch effeithiolrwydd gwahanol fodelau cydweithredu, y tu hwnt i adroddiadau astudiaethau achos lle nad oedd gwiriad annibynnol. Mae hyn yn adlewyrchu eu natur penodol i'r cyd-destun, yn ogystal â heriau 'tystiolaethu' nodweddion cydweithredu sy'n aml yn anodd dod o hyd iddynt, megis ymddiriedaeth, cydymddibyniaeth, a nodau cyffredin.

Anaml yr oedd ffynonellau o'r prif adolygiad, a oedd yn ymdrin â data o 2020-2023, yn disgrifio modelau cydweithredu yn fanwl neu fel prif ffocws. Fodd bynnag, fe wnaethant ddarparu mwy o fewnwelediad i effeithiolrwydd neu ddeilliannau camau gweithredu penodol sy'n gysylltiedig â modelau gwahanol (efallai oherwydd eu bod yn fwy penodol o ran amser ac yn fwy pendant).

Yn olaf, mae'r llenyddiaeth cyn-bandemig yn cynnig mwy o fanylion ar sut mae perthnasoedd yn cael eu hadeiladu, ar y ddeinameg pŵer sy'n cefnogi neu'n rhwystro meithrin perthnasoedd effeithiol, a'r mathau o gamau gweithredu a allai helpu i wella'r elfennau hyn. Mae'r prif adolygiad (2020-2023) yn pwysleisio ymhellach bwysigrwydd diben cyffredin a sut mae'n sail i berthnasoedd effeithiol a deinameg pŵer mwy cytbwys.

> **O ystyried cryfderau a chyfyngiadau gwahanol rannau o'r sylfaen dystiolaeth, rydym yn adrodd ar ganfyddiadau'r prif adolygiad o dystiolaeth (2020-2023), y crynodeb o'r dystiolaeth cyn-bandemig, a'r dystiolaeth a gasglwyd yn ystod y gweithdy rhyngweithiol (Ionawr 2024).**

Canfyddiadau allweddol: camau gweithredu sy'n cefnogi cydweithredu amlsector effeithiol

Mae'r adran hon yn canolbwyntio ar ganfyddiadau allweddol o'r adolygiad tystiolaeth cam un (sy'n cynnwys ffynonellau a gyhoeddwyd ers dechrau pandemig Covid-19, ynghyd â'r adolygiad o dystiolaeth cyn-bandemig sy'n cyd-fynd â hynny) ac mae'n archwilio sut yr aethpwyd ati i ymgysylltu â'r canfyddiadau hyn a sut yr ymhelaethwyd arnynt yn ystod gweithdy cam dau. Mae'r is-adrannau isod yn cyfateb i dri chategori'r **camau gweithredu** a amlinellir yn Ffigur 5 – y rhai y nododd adolygiad cam un eu bod yn hwyluso cydweithredu amlsector a oedd yn cefnogi gweithredu cymunedol a lles. Mae pob un yn dechrau trwy gyflwyno tystiolaeth ac enghreifftiau perthnasol o adolygiad cam un (rhan 'a'), wedyn maent yn egluro sut y cafodd y rhain eu hadleisio, eu herio, a sut yr ychwanegwyd atynt yn ystod trafodaethau gweithdy (rhan 'b'). Roedd yr olaf nid yn unig yn darparu cyd-destun gwerthfawr i ganfyddiadau'r adolygiad ond hefyd yn cyflwyno tystiolaeth ychwanegol bwysig yn gysylltiedig ag atsain canfyddiadau'r adolygiad mewn gwahanol leoliadau ymarfer a'r bylchau y gallai'r dystiolaeth hon sy'n seiliedig ar ymarfer fynd i'r afael â nhw.

1a: Gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin

Adolygu canfyddiadau

Mae'r is-adran hon yn canolbwyntio ar y categori cyntaf o gamau gweithredu yn Ffigur 5: 'gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin'. Ar draws y data, fe wnaethom nodi amrywiaeth o weithgareddau a oedd yn cefnogi cydweithredu amlsector effeithiol. Roedd y gweithgareddau hyn fel arfer yn canolbwyntio ar adeiladu diben cyffredin: sefydlu deialog i rannu arbenigedd, profiadau a nodau; datblygu dealltwriaeth o ble mae'r rhain yn croestorri (neu'n gwrthdaro); amlygu cydgysylltiadau neu gyd-ddibyniaethau; a, thrwy hyn, datblygu rhesymau clir dros gydweithredu, wedi'u gwreiddio mewn diben cyffredin sy'n gysylltiedig â gwella bywydau pobl. Roedd hyn yn hanfodol i weithio traws-sector effeithiol. **Roedd nodweddion allweddol cydweithredu effeithiol fel 'ymddiriedaeth', 'cydymddibyniaeth' neu 'wrando' yn aml yn dod i'r amlwg fel sgil-gynhyrchion y gweithgareddau hyn ar gyfer datblygu diben cyffredin.**

Casglu gwybodaeth

Yn aml, fe wnaeth datblygu diben cyffredin ddechrau gyda gweithgareddau casglu gwybodaeth, megis ymchwil, ymarferion gwrando, a digwyddiadau ymgysylltu ac allgymorth o fewn cymunedau (Baker, 2022; Charles et al., 2021; New Local, 2020; Young Foundation, 2021; Tiratelli, 2020) . Er enghraifft, roedd 'Community Powered Edmonton' – sef cydweithrediad rhwng y sector gwirfoddol, y GIG, a'r gymuned leol, dan arweiniad partneriaid yn y sector gwirfoddol yn Enfield – yn cynnwys amrywiaeth o weithgareddau creadigol, gweithdai, a grwpiau ffocws i ddeall asedau a heriau lleol yn well, a chryfderau a dyheadau trigolion (New Local, 2022). Roedd gwahanol fathau o weithgareddau casglu gwybodaeth mewn mannau eraill, o drefniadau neu ddigwyddiadau penodol i goffi a sgyrsiau anffurfiol. Yn hollbwysig, roeddent yn cynnwys gwrando'n barchus, a gwerthfawrogi arbenigedd ac asedau cymunedol (ACE, 2022).

Meddwl a mapio systemau

Y tu hwnt i gasglu gwybodaeth, ymgymerwyd â gweithgareddau mwy strwythuredig megis meddwl trwy systemau neu fapio systemau (e.e., Broeder et al., 2022; Calamos a Thomas, 2022). Yn nodweddiadol, roedd y rhain yn cynnwys amrywiaeth o gyfarfodydd rhanddeiliaid allweddol i gyd-fapio her benodol mewn ardal leol neu sector, y gwahanol ffactorau sy'n dylanwadu arni, a'r amrywiol actorion sy'n ymwneud â mynd i'r afael â'r her. Y nod oedd dod o hyd i atebion strwythurol, megis dulliau anfeddygol o ymdrin â phroblemau iechyd (Broeder et al., 2022), ac archwilio sut y gallai gwasanaethau weithio ar y cyd tuag at yr atebion hyn.

Er enghraifft, yn Inverclyde, fe wnaeth datblygu map thema o waith ar draws yr ardal gynyddu dealltwriaeth o wasanaethau lleol, a thynnodd sylw at fylchau a chyfleoedd ar gyfer partneriaeth (Cloney a Wardlaw, 2022). Gwnaeth rhaglen cymunedau cydnerth ym Mhen-y-bont ar Ogwr gysylltiadau ar draws iechyd a gofal cymdeithasol i ddatblygu a chydlynu (**Gweler Atodiad 3, astudiaeth achos 65**). Roedd prosiectau mapio gyda rhanddeiliaid ledled Cymru yn cynorthwyo â nodi dulliau ataliol ac ymyrraeth gynnar ar gyfer Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACE, 2022). Waeth beth oedd eu ffurf, roedd y gweithgareddau strwythuredig hyn i feddwl yn systematig am waith bob dydd a'r materion y mae'n ceisio mynd i'r afael â hwy wedi helpu i nodi nodau cyffredin, cyffredinol ac ailddiffinio llwyddiant yn gysylltiedig â nhw.

Cynllunio hirdymor

Roedd **cynllunio hirdymor** yn perthyn yn agos i feddwl systemau. Roedd cynllunio hirdymor fel arfer yn cynnwys actorion o wahanol sectorau yn rhoi cofnod ar bapur o'u nodau cyffredin, trosfwaol ac amlinellu sut y gellid mynd ar drywydd y rhain. Bu'r cynlluniau hirdymor hyn yn effeithiol pan cawsant eu defnyddio fel 'dogfennau byw' hyblyg yr edrychwyd arnynt yn rheolaidd. Nid creu galwadau ychwanegol ar gydweithrediadau oedd y nod, ond yn hytrach cadw ffocws ar y weledigaeth ehangach hon er gwaethaf pwysau gwaith a darparu gwasanaethau o ddydd i ddydd (e.e., Charles et al., 2021).

Roedd enghreifftiau'n cynnwys 'cynlluniau creu lleoedd' – gweledigaethau hirdymor ar gyfer lleoedd o Blackburn i Calderdale, wedi'u cydgynhyrchu gan sefydliadau sector cyhoeddus, preifat a chymunedol a chymdeithas sifil ehangach i sefydlu sut y gallai'r lleoedd hyn wasanaethu'r rhai sy'n byw ynddynt yn well (Broadwood et al., 2021). Yng Ngogledd Cymru, roedd strategaeth ar gyfer 'Llwybrau Gwyllt' yn cynnwys cydweithredu rhwng Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, tîm Iechyd y Cyhoedd Betsi Cadwaladr, a'r awdurdod lleol i gynllunio coridorau bywyd gwyllt a oedd yn cyd-fynd â nodau cyffredin ynghylch iechyd a'r amgylchedd (Woodcock, 2023).

Hyfforddiant a dysgu ar y cyd

Roedd gweithgareddau megis hyfforddiant, trefniadau dysgu, neu ddigwyddiadau hefyd yn hwyluso'r gwaith o nodi gorgyffwrdd, cyd-ddibyniaethau, a nodau cyffredin rhwng sectorau (Archwilio Cymru, 2023; Broeder et al., 2022; New Local, 2020; Calamos and Thomas, 2022; Taylor-Collins et al., 2021). Amlygont gyfleoedd am gydweithredu i gefnogi gwaith pawb oedd ynghlwm yn uniongyrchol, yn hytrach na chael eu gweld fel rhywbeth 'ychwanegol' neu 'ychwanegiad'.

Roedd enghreifftiau yn cynnwys cynadleddau ar-lein ar themâu penodol, e.e., tai cymdeithasol (HACT, 2022); hyfforddiant penodol megis hyfforddiant Cyngor Sir Gwynedd i staff ar egwyddorion ataliol 'Yr Hyn sy'n Bwysig' (Archwilio Cymru, 2023); neu gyfnewid swydd/swyddfa i annog dysgu ar y cyd, er enghraifft bod rhywun o'r cyngor lleol yn treulio diwrnod mewn sefydliad cymunedol neu i'r gwrthwyneb (Taylor-Collins et al., 2021). Yng Nghaerdydd a'r Fro, roedd hyfforddiant ar y cyd i staff y GIG a chanolfannau hamdden yn cefnogi'r gwaith o gyflwyno gwasanaethau hamdden ac iechyd ar y cyd fel rhan o raglen y GIG, 'Escape Poen' (Gweler Atodiad 3, astudiaeth achos 38). Ledled Lloegr, fe wnaeth partneriaethau Big Local gefnogi datblygiad sgiliau lleol yn gysylltiedig â chyfranogiad dinasyddion (Akhter et al., 2022).

Cyfuno a rhannu gwybodaeth

Yn cefnogi'r uchod i gyd roedd gweithgareddau wedi'u hanelu at gyfuno neu rannu gwybodaeth, yn enwedig defnyddio offer ar-lein fel cronfeydd data, mapiau asedau a chyfeiriaduron gwasanaeth (Archwilio Cymru, 2022; NWSCWB, 2020). Yn wahanol i'r mapiau systemau a drafodwyd uchod – sy'n helpu i ddelweddu heriau penodol, eu hachosion sylfaenol, deilliannau, a'r rhai sy'n ymwneud â mynd i'r afael â nhw – nod mapiau asedau a chyfeiriaduron gwasanaeth yw cofnodi'r holl wasanaethau ac asedau sydd ar gael mewn maes neu sector penodol (er enghraifft, gwasanaethau cyhoeddus a chymunedol, mannau gwyrdd, isadeileddau digidol a ffisegol). Nodwyd bod platfformau ymgysylltu cymunedol yn bwysig ar y cyd â chyfeiriaduron gwasanaeth, gan alluogi dinasyddion i gael mynediad at yr adnoddau hyn, eu defnyddio a chyfrannu atynt. Er enghraifft, mae Hwb Cymunedol Sir Benfro yn darparu gwybodaeth, arweiniad a chyngor ar-lein i aelodau'r gymuned, ochr yn ochr ag ystafelloedd sgwrsio ar gyfer timau a rhwydweithiau, rhestrau, a digwyddiadau (Atodiad 3, astudiaeth achos 8). Mae gwybodaeth a ddarparwyd gan fenter y Community Needs Index wedi cael ei defnyddio i gryfhau ceisiadau am arian yn Everton, Lerpwl, a thargedu rhaglenni bwyd dros y gwyliau yn Swydd Hertford trwy gynnig dealltwriaeth fwy cynnil o gymunedau na mesurau economaidd yn unig, gan gynnwys ffactorau megis asedau cymunedol, cysylltedd ac ymgysylltu (Alakeson a Brett, 2020, OCSI, 2024).

Tystiolaeth cyn-bandemig

Mae'r uchod yn disgrifio'r gweithgareddau a nodwyd yn y prif adolygiad o dystiolaeth (ers Mawrth 2020) sydd wedi cefnogi cydweithredu drwy ddatblygu diben cyffredin. Roedd llenyddiaeth cyn-bandemig hefyd yn amlygu camau gweithredu'n ymwneud â **chymorth, hyfforddiant a meithrin gallu**, gan gynnwys hyfforddiant ar gydgynhyrchu ac ymgysylltu â'r gymuned ar gyfer staff sefydliadol ac aelodau'r gymuned. Roedd y ffocws hwn ar ddysgu cilyddol a dulliau seiliedig ar asedau, yn hytrach na chanfod bod angen 'hyfforddiant' yn unig ar y sector cymunedol.

Darparodd y llenyddiaeth cyn-bandemig fewnwelediadau manylach i gamau gweithredu ar gyfer **hyrwyddo a chefnogi perthnasoedd da**, gan archwilio cymhlethdodau deinameg pŵer, sut i gyflawni rhannu pŵer a meithrin ymddiriedaeth yn fwy. Fodd bynnag, mae llenyddiaeth ers 2020 wedi pwysleisio rôl hollbwysig diben cyffredin wrth ategu'r perthnasoedd hyn a dulliau penodol o ddatblygu'r rôl. Daeth pwysigrwydd diben cyffredin i'r amlwg fel gwers allweddol a ddysgwyd yn ystod y pandemig.

1b: Gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin

Canfyddiadau'r gweithdy

Myfyriodd mynychwyr y gweithdy ar y pum categori o 'weithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin' a nodwyd yn yr adolygiad tystiolaeth cam 1. Mae'r manylion a gasglwyd o drafodaethau'r mynychwyr yn dangos sut yr oedd eu profiadau'n **adleisio** llawer o'r dystiolaeth hon, ond hefyd **yn ei herio** ac yn **ychwanegu** ati trwy ddarparu manylion cyd-destunol ar yr hyn sydd wedi bod yn effeithiol mewn cyd-destunau amrywiol. Nid yw'r canfyddiadau isod, ac mewn adrannau dilynol sy'n cyflwyno canfyddiadau'r gweithdy, yn cynrychioli profiadau a barn yr holl gyfranogwyr ond maent yn amlygu themâu a nodwyd ar draws cyfraniadau unigol. Er mwyn sicrhau anhysbysrwydd, mae gwybodaeth adnabyddadwy wedi'i hepgor, er bod gwybodaeth gyd-destunol yn cael ei darparu lle bo modd.

Yn bwysig i lawer o fynychwyr y gweithdy yn ystod trafodaethau ar weithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin oedd adeiladu ymddiriedaeth trwy gydol partneriaeth. Roedd cofleidio ffyrdd newydd ac arloesol o gydweithredu i ysgogi newid hefyd yn thema allweddol. Er enghraifft, blaenoriaethu gweithgareddau a ddatblygodd ddiben cyffredin trwy gamau gweithredu sy'n mynd i'r afael ag anghenion cymunedol, yn hytrach na thrwy drafodaeth yn unig. Fodd bynnag, codwyd pryderon ynghylch dyblygu gweithgareddau, yn enwedig o ran casglu gwybodaeth a mapio asedau, yn ogystal â gweithgareddau mapio a chynllunio systemau cysylltiedig, a digwyddiadau hyfforddi a dysgu. Amlygwyd bod angen osgoi 'ailddyfeisio'r olwyn'. Teimlai cyfranogwyr a oedd yn cynrychioli iechyd, y trydydd sector a sefydliadau cymunedol hefyd fod angen datblygu diben cyffredin ar lefelau strategol a gweithredol o fewn cydweithrediadau – diben a allai gael ei guddio gan ddiffyg cydlyniad rhwng y ddwy lefel. At hynny, nid oedd datblygu diben neu nodau cyffredin yn cael ei ystyried yn ddigonol; pwysleisiodd y cyfranogwyr bwysigrwydd diffinio sut beth fyddai cyflawni'r nodau hynny a sut y gellid mesur llwyddiant.

Casglu gwybodaeth a chyfuno a rhannu gwybodaeth

Awgrymodd y rhai a oedd yn bresennol y dylid trefnu digwyddiadau, megis cynadleddau, ar gyfer sefydliadau cymunedol, aelodau'r gymuned, a'r cyngor lleol er mwyn archwilio cymorth ar y cyd a nodi anghenion lleol. Ystyriwyd bod cyfeiriaduron gwasanaeth a mapiau asedau yn ddefnyddiol ar gyfer casglu gwybodaeth a'i chyfuno a'i rhannu. Fodd bynnag, mynegodd cyfranogwyr bryderon ynghylch sicrhau bod yr adnoddau hyn yn cael eu cynnal a'u diweddaru'n ddigonol, ac am eu tuedd i ganolbwyntio ar 'brif wasanaethau' a sefydliadau, gan anwybyddu sefydliadau ar lawr gwlad neu leisiau nas clywir yn aml. Yn yr un modd, nid oedd mapiau asedau'n cael eu hystyried yn ddefnyddiol iawn weithiau oherwydd eu diffyg cwmpas cynhwysfawr.
Er mwyn cefnogi cydweithredu aml-sector a gweithredu cymunedol yn effeithiol, mae angen i ymdrechion i fapio neu gofnodi systemau neu wasanaethau gynnwys ystod amrywiol o actorion, cael eu cynnal yn weithredol (os bwriedir eu defnyddio yn y tymor hir) ac, yn bwysig, cyflawni diben y tu hwnt i fapio ei hun (e.e., cefnogi nodau penodol cydweithrediad penodol).

Meddwl a mapio systemau

Datgelodd trafodaethau gweithdai fod mynychwyr yn defnyddio gweithgareddau mapio systemau yn gyffredin i nodi asedau ac anghenion cymunedol, yn ogystal â sefydliadau a gwasanaethau â nodau tebyg. Nodwyd bod y gweithgareddau hyn yn ddefnyddiol ar gyfer datblygu diben cyffredin. Er enghraifft, defnyddiodd cynghreiriau cymunedol seiliedig ar le weithgareddau mapio systemau i nodi asedau ac anghenion y gymuned, a gwahodd sefydliadau o'r sector cyhoeddus a phreifat i gyfrannu. Roedd y rhai a fynychodd y gweithdy o awdurdodau lleol a sefydliadau cymunedol yn cytuno bod mapio gyda'i gilydd, yn hytrach nag mewn seilos, yn galluogi dysgu ar y cyd ac yn cynyddu effeithiolrwydd mapio fel modd o ddatblygu 'diben cyffredin' ac osgoi dyblygu.

Fodd bynnag, codwyd pryderon ynghylch y ffordd y gweithredwyd gweithgareddau mapio systemau a'r rhesymeg wrth eu gwraidd, gan adleisio pryderon blaenorol ynghylch mapio asedau. Cytunodd y rhai a fynychodd y gweithdy y gallai mapio ‘unwaith ac am byth’ heb ddiben clir ac ymrwymiad i gamau gweithredu dilynol sefyll yn yr unfan, gan ganolbwyntio’n gyfan gwbl ar fapio er ei fwyn ei hun yn hytrach na chanolbwyntio ar ddeilliannau neu gamau gweithredu, ac atal momentwm gwaith cydweithredol o ganlyniad. Cododd eraill faterion yn ymwneud â hirhoedledd mapiau systemau, oherwydd erbyn i'r ymarferion mapio ddod i ben, efallai y bydd senarios a'r actorion cysylltiedig wedi newid. Roedd gweithgareddau mapio hefyd yn cael eu hystyried yn wannach ac yn llai effeithiol lle y caiff rhai sefydliadau a safbwyntiau eu heithrio. Yn yr un modd â mapio asedau yn effeithiol, roedd yn rhaid i fapio systemau effeithiol gael ei wneud ar y cyd, gyda diben clir. Amlinellodd cyfranogwyr y gweithdy y potensial i gyflawni hyn trwy ddefnyddio offer a thechnegau meddwl systemau penodol i arwain gweithgareddau mapio.

Er enghraifft, mae cyngor lleol sydd â phartneriaethau sefydledig gyda’i gymunedau lleol wedi cael profiadau cadarnhaol gan ddefnyddio Dull Vanguard, sef math o feddwl systemau sy’n symud oddi wrth ddull ‘gorchymyn a rheolaeth’ o’r brig i’r bôn o ddarparu gwasanaethau, i fodel lle mae blaenoriaeth yn cael ei rhoi i gynnal systemau sy'n darparu adnoddau er mwyn cyflawni anghenion y gymuned (neu gwsmeriaid). Disgrifiodd cynrychiolwyr o sefydliad elusennol ledled y DU ddefnyddio Ymholi Gwerthfawrogol, sef ymagwedd seiliedig ar asedau at newid systemau, fel offeryn defnyddiol ar gyfer meithrin diben cyffredin i gefnogi cydweithredu amlsector. Mae'r dull hwn yn cynnwys yr holl bartneriaid mewn ateb y cwestiwn 'pam mae hyn yn bwysig i chi' er mwyn nodi dibenion cyffredin. Mae Uwchgynadleddau Ymholi Gwerthfawrogol, er enghraifft, yn dod â rhanddeiliaid amrywiol ynghyd, gan gynnwys grwpiau cymunedol, i nodi cryfderau, nodau, a deilliannau a ddymunir, gan hwyluso dull system gyfan o ymdrin â newid cadarnhaol. Roedd dulliau eraill a drafodwyd yn cynnwys rhannu gweledigaeth, theori newid, a choed gwrthrychol, y mae pob un ohonynt yn arfau a thechnegau sydd ar gael yn eang ar gyfer meddwl am achosion problemau a heriau a beth allai weithio i wella deilliannau.

Cynllunio hirdymor

Er gwaethaf y defnydd eang o weithgareddau mapio a meddwl systemau, teimlai cyfranogwyr yn llai abl i gyflawni cynllunio hirdymor. Roedd hyn oherwydd gweithredu o fewn cyd-destunau a ddiffinnir gan waith prosiect tymor byr, yn aml i ymateb i faterion brys ac uniongyrchol. Disgrifiodd y cyfranogwyr hyn ei fod yn teimlo fel 'ymladd tân' a'i fod yn llesteirio cynllunio cydweithredol hirdymor. Roedd ymwybyddiaeth o dechnegau meddwl am y dyfodol, megis Tri Gorwel a Chynllunio Senario, ond roedd cyfranogwyr mewn rolau o fewn sefydliadau cymunedol yn teimlo'n llai abl i ddefnyddio'r rhain heb gymorth.

Yn gysylltiedig â hyn roedd trafodaeth ar yr angen am gyfleoedd i gynnal gweithgareddau mapio a chynllunio cyn gosod cytundebau ariannu er mwyn sicrhau aliniad a chonsensws ar ddiben cydweithredu a'r deilliannau a ddymunir.

Hyfforddiant a dysgu ar y cyd

Ystyriwyd bod hyfforddiant a dysgu ar y cyd yn bwysig. Roedd y cyfranogwyr yn cydnabod yr her o ddeall neu werthfawrogi rolau a chyfrifoldebau pobl ar draws gwahanol sectorau a sefydliadau. Dywedodd aelodau o sefydliadau cymunedol lleol y byddai'n ddefnyddiol iddynt gael cyfleoedd hyfforddi a datblygu sy'n dod â phobl leol ynghyd â darparwyr gwasanaethau ar gyfer dysgu ar y cyd. Amlygwyd Rhwydweithiau Cymdogaeth, sef grwpiau cymunedol sy'n cyfrannu at gynlluniau cynghorau ar anghenion cymunedol fel llwybr i ymgysylltu â dinasyddion, fel enghraifft o arfer da. Roedd safbwyntiau hefyd bod hyfforddiant a dysgu ar y cyd sy'n cynnwys siarad a gwrando ar straeon yn gweithio'n dda i ddod ag elfen 'emosiynol' i ddatblygu diben cyffredin. Nododd Cynghorau Gwirfoddol Sirol (CGSau), grwpiau cymunedol ac ymchwilwyr fod mannau ffisegol a rennir yn ddefnyddiol wrth ddatblygu nodau cyffredin trwy ddysgu ar y cyd a chyfnewid syniadau, ond roedd y farn am faint y gofod hwnnw (boed yn fwrdd bach sy'n dod â phobl ynghyd neu'n gyfarfod cyngor neu neuadd dref fwy) yn amrywio.

1c: Gweithgareddau ychwanegol ar gyfer datblygu diben cyffredin

Roedd y bobl a fynychodd y gweithdai hefyd wedi nodi 'camau gweithredu ar gyfer datblygu diben cyffredin' o'u profiadau ymarferol, yn ogystal â'r rhai a nodwyd yn yr adolygiad cam un o dystiolaeth bresennol.

Diffinio deilliannau a sut i'w mesur

Yn ogystal â sefydlu diben a nodau cyffredin ar gyfer cydweithredu amlsector, pwysleisiodd y rhai a gymerodd ran yn y gweithdy yr angen i gytuno ar sut y gallai'r amcanion hyn drosi'n ddeilliannau neu'n effeithiau mesuradwy a sut y byddai'r rhain yn cael eu mesur. Roedd hyn yn ymwneud â chanlyniadau'n gysylltiedig â phroses (beth sy'n cael ei gyflawni yn gysylltiedig â'r cydweithrediad ei hun, e.e., gwella cydlynu gwasanaethau neu gyfranogiad dinasyddion) a deilliannau lles dilynol (beth sy'n cael ei gyflawni'n ehangach yn gysylltiedig â nodau lles trosfwaol y cydweithrediad).

Amlygodd y rhai a fynychodd y gweithdy yr heriau sy'n gysylltiedig â mesur effaith a deilliannau cydweithredu. Maent yn aml yn dod ar draws y farn, yn enwedig gan lunwyr polisïau, comisiynwyr, ac arianwyr, y dylai mesur cadarn fod yn feintiol. Fodd bynnag, pwysleisiwyd pwysigrwydd ystyried 'ansawdd' ochr yn ochr â maint, yn enwedig wrth ymgysylltu â phrosesau cydweithredol â chymunedau. Roedd y cyfranogwyr yn eiriol dros gytuno ar set o 'ddeilliannau' ansawdd a maint o'r cychwyn a thros fesur cynnydd tuag at y rhain yn gyson. I hwyluso hyn, bu cyfranogwyr yn trafod gwerth datblygu offer ar gyfer asesu effaith a deilliannau cydweithredu. Er enghraifft, mae Asesu'r Effaith ar Iechyd yn arf sy'n gallu gwerthuso effaith newidiadau arfaethedig i'r modd y darperir gwasanaethau ar iechyd a lles pobl. Defnyddiodd Cyngor Gwynedd y dull hwn a nodont ei fod hefyd yn fecanwaith i bawb gymryd perchnogaeth ar benderfyniad a fydd yn effeithio ar aelodau'r gymuned.

Goruchwyliaeth ar y cyd i gydlynu gwasanaethau

Disgrifiodd y rhai a fynychodd y gweithdai sut y gallai diben cyffredin ddeillio o gamau gweithredu neu fecanweithiau penodol a ddefnyddir i ddatblygu goruchwyliaeth a chydlyniad ar draws gwahanol wasanaethau (yn debyg i'r rolau cyswllt a'r llwybrau atgyfeirio a drafodir yn adran 2a isod).

Er enghraifft, yn ystod pandemig Covid-19, datblygodd Tîm Cymunedau a sefydlwyd gan awdurdod lleol blatfform (aml-asiantaeth a threfniadaeth) a rennir i dderbyn ceisiadau e-ffurflen trigolion am gymorth. Mae pob cais am gymorth trwy e-ffurflen yn mynd at bartneriaid yn y sector cyhoeddus a'r trydydd sector i nodi'n gywir at ba dîm y dylid cyfeirio'r preswylydd. Mae hyn wedi bod yn werthfawr ar gyfer datblygu diben cyffredin drwy ysgogi trafodaeth traws-sector yn y Grŵp Llywio Cymorth Craidd (sy'n goruchwylio gweithrediad y platfform a rennir) ar natur yr e-ffurflenni a dderbynnir, gan sicrhau bod gan yr holl bartneriaid ddealltwriaeth ac iaith gyffredin o ran ceisiadau cymorth, a nodi meysydd blaenoriaeth ar gyfer cymorth yn y gymuned.

2a: Trefniadau llywodraethu

Adolygu canfyddiadau

Mae'r is-adran hon yn canolbwyntio ar yr ail gategori o gamau gweithredu yn Ffigur 5: 'trefniadau llywodraethu'. Mae hyn yn cyfeirio at yr ystod o rolau, cyfrifoldebau, prosesau a strwythurau ffurfiol a sefydlwyd i gefnogi cydweithredu amlsector. Roedd y trefniadau hyn yn hanfodol gan eu bod yn dyrannu amser ac adnoddau ar gyfer cydweithredu, gan ei integreiddio i 'fusnes fel arfer', gan felly sicrhau ei gynaliadwyedd trwy newidiadau i staffio a newidiadau gweithredol (e.e., Charles et al., 2021).

Yn hanfodol i bob trefniant llywodraethu effeithiol yr oedd cadw ffocws ar bwynt trosfwaol neu 'ddiben cyffredin' cydweithredu amlsector, megis y nod yn y pen draw, sef gwella lles cymunedol. P'un a oedd hyn yn cynnwys cefnogi pobl hŷn i fyw'n annibynnol neu leihau stigma tlodi, roedd trefniadau llywodraethu'n gweithio orau pan fyddent yn cael eu hystyried yn ffordd o gyflawni hyn (e.e., Charles et al., 2021). Pan ddatblygwyd trefniadau llywodraethu dim ond i hwyluso cydweithredu (yn enwedig os oedd cydweithredu dan orfod allanol yn gyfan gwbl), roeddent yn tueddu i fod yn llai effeithiol (Coutts et al., 2020).

Roedd cadw ffocws ar y diben sylfaenol hefyd yn hanfodol ar gyfer sicrhau hyblygrwydd o fewn strwythurau ffurfiol, fel yr amlygwyd mewn sawl achos (e.e., Charles et al., 2021; Comas-Herrera et al., 2020; Holstead et al., 2023). Roedd trefniadau llywodraethu effeithiol yn darparu strwythur digonol yn unig i sicrhau eglurder (e.e., o ran rolau a chyfrifoldebau) ac, fel adeiladau sy'n gwrthsefyll daeargrynfeydd, roeddent yn ymgorffori hyblygrwydd i addasu i amgylchiadau neu gyfleoedd newidiol. Roedd hyn yn caniatáu iddynt esblygu trwy weithredu tuag at gyflawni nodau lles trosfwaol - gwir bryderon y rhai sy'n gysylltiedig - yn hytrach na chael eu boddi dan greu polisïau neu strwythurau.

Roedd y ffynonellau a adolygwyd yn trafod pum math eang o drefniant llywodraethu.

Rolau cyswllt a llwybrau atgyfeirio

Chwaraeodd y rhain ran hanfodol mewn llawer o gydweithrediadau effeithiol, yn enwedig pan sefydlodd awdurdodau lleol, gwasanaethau cyhoeddus, neu sefydliadau trydydd sector rolau 'cydlynydd' penodol i ymgysylltu â chymunedau a llywio llwybrau atgyfeirio traws-sector cymhleth (Archwilio Cymru, 2023; Tiratelli, 2020; Weakley et al., 2021). Roedd enghreifftiau o 'un pwynt mynediad' ar draws Cymru i Fanceinion Fwyaf, lle'r oedd timau – fel arfer o fewn awdurdodau lleol – yn darparu atgyfeiriadau, cyngor a gwybodaeth am wasanaethau ar draws gwahanol sectorau (NWSCWB, 2020). Roedd cydlynu ardal lleol hefyd yn amlwg – model o Awstralia a addaswyd mewn gwahanol ardaloedd, o Gastell-nedd Port Talbot i Harringay. Roedd timau neu gydlynwyr, fel arfer o fewn awdurdodau lleol, yn hwyluso cyfranogiad cymunedol trwy gysylltu unigolion â grwpiau, rhwydweithiau, gwasanaethau, cyllid a chyfleoedd gwirfoddoli (e.e., Tiratelli, 2020). Yn yr un modd, roedd rhagnodi cymdeithasol a rolau llywio cymunedol yn darparu ffyrdd o gysylltu pobl â chymorth anfeddygol, yn y gymuned, ar gyfer lles corfforol ac emosiynol – megis cyrsiau chwe wythnos 'Lles yn y Coetiroedd' gyda Choed Lleol (**Gweler Atodiad 3, astudiaeth achos 43**). Nod dulliau o'r fath oedd hyrwyddo darpariaeth gwasanaethau mwy ataliol, seiliedig ar le, ac integredig (Archwilio Cymru, 2023).

Amlygodd gwerthusiad o Hybiau Cymorth Cymunedol Cyngor Gwynedd, a oedd yn anelu at wella mynediad at gymorth, cyngor a gweithgareddau, bwysigrwydd ystyried sut mae uchelgeisiau ar gyfer gwasanaethau integredig, seiliedig ar le, yn gysylltiedig ag ardaloedd gwledig, lle y gallai gwasanaethau fod yn fwy gwasgaredig yn ddaearyddol (**Gweler Atodiad 3, astudiaeth achos 31**). Er bod anffurfioldeb ac ymddiriedaeth yn arwyddocaol, roedd trefniadau ffurfiol yn arbennig o werthfawr yn ystod camau cynnar sefydlu rolau cyswllt, a/neu lle roedd perthnasoedd blaenorol yn llai datblygedig. Roedd cyfarfodydd ffurfiol, cysylltiadau, a chyfeiriaduron gwasanaeth yn cefnogi cyswllt ac atgyfeirio (gan nodi manteision cyfeiriaduron a gynhelir yn dda y tu hwnt i rannu gwybodaeth i feithrin diben cyffredin).

Roedd y llwybrau atgyfeirio amlsector a reolir gan y rolau cysylltwyr hyn fel arfer yn gweithredu orau pan oeddent wedi'u ffurfioli, ond eto'n hyblyg. Er enghraifft, sicrhaodd gwasanaeth rhagnodi cymdeithasol iechyd meddwl mewn un awdurdod lleol fod atgyfeirio rhwng grwpiau cymunedol a darpariaeth iechyd meddwl sector cyhoeddus yn cynnwys llwybrau a phwyntiau cyswllt clir, gan ganiatáu ar gyfer penderfyniadau achos wrth achos yn hytrach nag un ateb cyffredinol i bawb (Dayson et al., 2020).

Cyfrifoldebau a ffiniau

Roedd dealltwriaeth gyd-ddatblygedig o gyfrifoldebau gwahanol sectorau a sefydliadau yn hanfodol i lwyddiant y rolau a’r llwybrau atgyfeirio uchod, yn ogystal â ffiniau clir rhyngddynt (Havers et al., 2021; Lloyd Jones and Holtom, 2021; MOVE, 2020; Y Senedd, 2021).

Er enghraifft, yn y cydweithrediad ar ragnodi cymdeithasol iechyd meddwl a ddisgrifiwyd uchod, chwaraeodd grwpiau cymunedol rôl hanfodol wrth atal materion iechyd meddwl rhag gwaethygu a galluogi pobl i symud rhag gwasanaethau ffurfiol. Fodd bynnag, roedd gan y grwpiau hyn ddealltwriaeth gadarn o pryd a sut i atgyfeirio unigolion at wasanaethau eraill (angen mwy dwys), a hwyluswyd gan gefnogaeth y sector cyhoeddus ar ffurf cysylltiadau uniongyrchol a phrotocolau clir (e.e., ymrwymiadau cadarn i argaeledd ac amseroedd ymateb) (Dayson et al., 2020).

Llun: Green Squirrel Railway Gardens Project

Arweinyddiaeth a gwneud penderfyniadau ar y cyd

Categori cyffredin arall o drefniadau llywodraethu oedd arweinyddiaeth a gwneud penderfyniadau ar y cyd. Roedd hyn yn nodweddiadol yn ymwneud â chydweithrediadau oedd â'r nod o wella cyfranogiad dinasyddion ym mhrosesau gwneud penderfyniadau awdurdodau lleol (tra bod creu rolau cyswllt/llwybrau atgyfeirio a ffiniau cyfrifoldeb clir yn ymwneud yn fwy â chydweithredu cymunedol-sector cyhoeddus wedi'i anelu at gydlynu gwasanaethau). Roedd y strwythurau ar gyfer cynyddu cyfranogiad cymunedol mewn gwneud penderfyniadau yn cynnwys cynulliadau dinasyddion, grwpiau rhanddeiliaid, byrddau arweinyddiaeth, llywodraethu a arweinir gan y gymuned, a phartneriaethau neu rwydweithiau gweithredu (Henderson et al., 2021; Holtom, 2022; New Local, 2023; Volunteer Scotland, 2020; Wilson and McCabe, 2021).

Mae enghreifftiau'n cynnwys 'rhwydwaith cynghrair dinasyddion' Barking a Dagenham neu Bartneriaethau Gweithredu Ardal yn Durham, a ddaeth â thrigolion, y cyngor, ac amrywiol sefydliadau lleol a gwasanaethau cyhoeddus ynghyd, gan greu mannau ar gyfer mewnbwn dinasyddion ynghylch asedau a gwasanaethau trwy ddigwyddiadau, deisebau, arolygon a cylchlythyrau (New Local, 2021).

Cyflawnodd rhaglenni LEADER swyddogaethau tebyg ledled Cymru, fel Arloesi Môn, y bu i'w grŵp gweithredu lleol lunio a gweithredu strategaethau datblygu lleol trwy bartneriaethau rhwng y gymuned, awdurdodau lleol ac asiantaethau trydydd sector (Baker, 2022).

Yn nodweddiadol, roedd enghreifftiau da o strwythurau gwneud penderfyniadau cyffredin yn cynnwys cynrychiolaeth uchel o aelodau'r gymuned (e.e., Akhter et al., 2022), roeddent yn gwneud ymdrechion penodol i atal y rhain rhag bod yn grwpiau wedi'u ffurfioli neu'n unigolion 'cefnog' yn unig (e.e., Broadwood et al., 2021), a nod rhai oedd cynnwys grwpiau penodol, naill ai oherwydd mai nhw sy'n cael eu heffeithio fwyaf gan nodau'r cydweithredu neu oherwydd mai nhw yw'r lleisiau nas clywir amlaf. Er enghraifft, canolbwyntiodd y prosiect Asedau, Cyfranogiad ac Integreiddio Cymunedol yn Abertawe ar gynnwys pobl 'agored i niwed' neu 'wedi'u hallgáu'n gymdeithasol' mewn prosesau penderfynu ardal leol (Gweler Atodiad 3, astudiaeth achos 58). Yn ogystal, roedd hyblygrwydd ac esblygiad y strwythurau hyn yn allweddol i'w llwyddiant. Er enghraifft, gallai aelodaeth newid; gellid ailasesu cynrychiolaeth ac amrywiaeth yn gyson; gallai cyfrifoldebau arwain neu gyllideb symud o'r sector cyhoeddus i'r sector cymunedol dros amser; a gallai cymunedau gymryd rhan nid yn unig mewn gwneud penderfyniadau ond hefyd o ran perchnogaeth a rhedeg rhaglenni gwaith os ydynt yn dewis gwneud (e.e., Broadwood et al., 2021; Charles et al., 2021; SG, 2020).

Yn olaf, roedd sefydlu'r raddfa ddaearyddol briodol o strwythurau gwneud penderfyniadau yn bwysig – gan fod hyn yn ddigon bach i roi cyfrif am gyd-destun a chymhlethdod a chaniatáu ymdeimlad o berthyn, ond yn ddigon eang i integreiddio a chydlynu gweithgareddau (Calamos and Thomas, 2022).

Polisïau a gweithdrefnau

Mewn rhai achosion, roedd polisïau a gweithdrefnau yn rhwystro cydweithredu effeithiol. Gallent beryglu'r ymddiriedaeth a'r hyblygrwydd sydd eu hangen er mwyn i gydweithredu ffynnu a llesteirio datblygiad diben cyffredin ar draws sectorau (yn anaml y mae cydweithredu sy'n cael ei yrru gan alw allanol yn unig yn gweithio'n dda) (e.e., Coutts et al., 2020). Fodd bynnag, cafwyd enghreifftiau o bolisïau a oedd yn cefnogi cydweithredu drwy greu fframweithiau, amser, adnoddau a diwylliannau i'w hwyluso (Charles et al., 2021; MOVE, 2020; Steiner et al., 2022). Yn nodweddiadol, roedd y rhain yn bolisïau a ddatblygwyd o fewn ac ar draws sefydliadau, ond polisi cenedlaethol sy'n cael clod am gefnogi cydweithredu effeithiol yw Deddf Grymuso Cymunedau 2015 yr Alban (Archwilio Cymru, 2023; Broadley and Dixon, 2022). Mae'r Ddeddf hon nid yn unig yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus hybu cyfranogiad, mae hefyd yn darparu fframwaith ar gyfer hyn drwy'r mecanwaith polisi 'ceisiadau cyfranogiad', gan roi'r hawl i grwpiau o bobl wneud cais i fod yn rhan o brosesau gwneud penderfyniadau gwasanaethau cyhoeddus a phroses ffurfiol ar gyfer gwneud hynny.

Cyrff neu isadeileddau rhanbarthol/cenedlaethol

Yn olaf, gall cyrff neu isadeileddau rhanbarthol neu genedlaethol sydd wedi'u sefydlu'n benodol, fel Cyngor Partneriaeth Trydydd Sector Cymru neu Gynghorau Gwirfoddol Sirol, chwarae rhan hanfodol wrth gefnogi cydweithredu amlsector, yn enwedig pan fyddant yn canolbwyntio'n fwy ar sector neu faes polisi penodol (e.e., Y Senedd, 2021; Volunteer Scotland, 2020). Maent yn cysylltu pobl a rhwydweithiau perthnasol, yn darparu gwybodaeth ddefnyddiol, ac yn cynnig gosodiadau ar-lein neu all-lein ar gyfer cydweithredu.

Tystiolaeth cyn-bandemig

Mae'r uchod yn disgrifio'r trefniadau llywodraethu a nodwyd yn y prif adolygiad o dystiolaeth (ers Mawrth 2020) sy'n cefnogi cydweithredu amlsector. Yn y llenyddiaeth cyn-bandemig, roedd tystiolaeth hefyd o werth diwylliant, agweddau ac arferion sefydliadol sy'n integreiddio cydweithredu neu ymgysylltu â'r gymuned i 'fusnes fel arfer'. Er enghraifft, trwy sicrhau adnoddau a chapasiti i gydweithredu, mynd i'r afael â gwrthwynebiad i rannu pŵer, a gwneud ymgysylltu yn hygyrch. Canfu'r adolygiad hefyd dystiolaeth ar bwysigrwydd gwneud penderfyniadau ar y cyd, cymryd rhan ar y cyd yn y broses weithredu (lle y dymunir), a mynd i'r afael â rhwystrau rhag cyfranogiad. Fodd bynnag, roedd llai o ffocws ar sicrhau bod diben cydweithredu yn cael ei ddal yn ganolog mewn trefniadau llywodraethu, a oedd yn wers allweddol o'r pandemig.

2b: Trefniadau llywodraethu

Canfyddiadau'r gweithdy

Yn ystod y gweithdy, bu'r mynychwyr yn myfyrio ar y categorïau 'trefniadau llywodraethu' a nodwyd yn yr adolygiad tystiolaeth cam un. Mae'r manylion a gafwyd o drafodaethau'r mynychwyr yn dangos sut yr oedd eu profiadau'n **adleisio** llawer o'r dystiolaeth hon. Fodd bynnag, fe wnaethant hefyd **ei herio** ac **ychwanegu ati** trwy ddarparu manylion cyd-destunol ar yr hyn sydd wedi gweithio'n dda pryd a ble.

Gan adleisio canfyddiadau cam un uchod, amlygwyd arwyddocâd y cyd-destun trwy gydol trafodaethau'r gweithdy – yr angen am ddechrau drwy ofyn 'beth yw pwrpas y cydweithrediad?', ac yna cynllunio trefniadau llywodraethu yn unol â hynny. Thema gyffredinol gysylltiedig oedd yr angen am leihau a dileu 'haenau' llywodraethu diangen. Yn nodedig, honnodd y rhai a oedd yn bresennol, yn enwedig y rheini o gefndiroedd trydydd sector a chymunedol, ond hefyd o gefndiroedd awdurdodau lleol, mai strwythurau llywodraethu anffurfiol oedd y rhai mwyaf ffafriol i feithrin cydweithredu a meithrin ymddiriedaeth a thryloywder ymhlith partneriaid. Defnyddiwyd y pandemig fel enghraifft o ymddiried yn y gymuned i gydweithredu â gwasanaethau cyhoeddus i gefnogi lles cymunedol 'heb yr holl waith papur' a chyda llawer llai o fonitro a throsolwg. Fodd bynnag, roedd gwerth strwythurau mwy ffurfiol yn cael ei gydnabod hefyd, yn enwedig yng nghamau cynnar cydweithredu.

Rolau cyswllt a llwybrau atgyfeirio

Roedd trafodaethau ar arferion gorau mewn trefniadau llywodraethu effeithiol yn aml yn amlygu pwysigrwydd rolau cyswllt a llwybrau atgyfeirio. Roedd yn ymddangos bod cydnabyddiaeth traws-sector i'r rôl bwysig y mae cydlynwyr – neu'r hyn a ddisgrifiwyd fel 'rhychwantwyr ffiniau' – yn ei chwarae mewn unrhyw bartneriaeth i lywio sefydliadau tuag at amcanion cyffredin. Cyfeiriwyd dro ar ôl tro ar draws grwpiau amrywiol at gydlynwyr ardal leol fel rhywbeth a oedd yn ddefnyddiol wrth feithrin cydweithredu gan fod ganddynt wybodaeth fanwl am y cyd-destun cymunedol lleol. Nododd sefydliadau cymunedol y gallai cydlynwyr ardal lleol hwyluso cyfnewid gwybodaeth yn effeithiol rhwng cymunedau a'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau. Serch hynny, mynegodd rhai cyfranogwyr angen am ddefnydd mwy effeithiol o gydlynwyr ardal leol heb nodi sut.

Un enghraifft a ddyfynnwyd oedd Cynllun Cenedlaethol Atgyfeirio Cleifion i Wneud Ymarfer Corff Iechyd Cyhoeddus Cymru, a gefnogir gan Swyddogion Atgyfeiriadau Ymarfer Corff lleol, gan sicrhau bod cydlynwyr ardal leol neu swyddogion wedi'u lleoli o fewn y tîm priodol i gefnogi cydweithredu. Mae'r swyddogion hyn fel arfer yn cael eu cyflogi gan yr ymddiriedolaeth hamdden sy'n rheoli gwasanaethau hamdden cyhoeddus yn hytrach na'r bwrdd iechyd lleol, gan arwain at integreiddio llwybrau atgyfeirio a gweithgarwch dilynol hirdymor yn fwy llyfn oherwydd eu gallu a'u safle o fewn y gymuned. Roedd enghreifftiau eraill o arfer da wrth ddefnyddio cysylltwyr cymunedol mewn lleoliadau gofal iechyd yn cynnwys dulliau tîm amlddisgyblaethol mewn meddygfeydd teulu a phaneli Adolygu gan Gymheiriaid gofal cymdeithasol.

Cyfrifoldebau a ffiniau

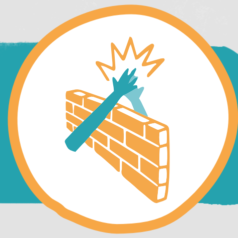

Roedd cyfrifoldeb neu atebolrwydd a rennir yn bwnc a oedd yn codi dro ar ôl tro mewn sawl grŵp, gyda llawer o awgrymiadau ar sut i gyflawni hyn, wedi'u hategu gan yr angen i ddeall pwy sy'n gyfrifol am beth, ymrwymiadau priodol, a lle mae ffiniau. Nododd sawl cyfranogwr fod atebolrwydd weithiau'n pallu mewn gwaith cydweithredol oherwydd ei natur draws-sefydliadol a thraws-sector. Pwysleisiodd cyfranogwyr, yn enwedig o gefndiroedd llywodraeth leol a thrydydd sector, bwysigrwydd trefniadau llywodraethu clir o ran atebolrwydd. Adleisiodd eraill y teimlad hwn, gan ychwanegu y gall atebolrwydd cyffredin sicrhau perchnogaeth gyffredin dros benderfyniadau, yn enwedig i gymunedau.

Nododd cyfranogwyr fod amlinellu'n glir y cyfrifoldebau a'r ffiniau yn gofyn am ddefnyddio iaith gyffredin (e.e., rhwng cynghorau lleol a phartneriaid cymunedol), gan sicrhau bod telerau a chytundebau yn cael eu cydgynhyrchu, a defnyddio mecanweithiau ffurfiol megis Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth neu Gytundeb Lefel Gwasanaeth. Cynigiwyd y mecanweithiau hyn i gymell ac egluro cyfrifoldebau cyffredin ac i sefydlu paramedrau ynghylch ble a sut y mae cyfrifoldebau'n amrywio. Fodd bynnag, mae effeithiolrwydd mecanweithiau megis Memoranda Cyd-ddealltwriaeth yn cael ei lesteirio os nad yw pob partner yn cytuno i'w lofnodi, a/neu os na chyfeirir yn ôl ato a'i fod yn mynd yn angof. Cwestiynwyd addasrwydd trefniadau llywodraethu hanesyddol gan awdurdodau lleol yn cydweithio â grwpiau cymunedol. Yn aml, ystyriwyd bod y rhain yn anaddas ac yn feichus, gan bwysleisio unwaith eto bwysigrwydd trefniadau llywodraethu hyblyg wedi'u teilwra i nodau neu ddiben penodol cydweithrediad.

Amlygodd rhai cyfranogwyr heriau wrth sefydlu a chynnal ffiniau o ran gwahanol gyfrifoldebau partneriaid lluosog mewn cydweithrediad a sut mae'r rhyngweithiadau hyn yn datblygu. Gall natur gymhleth rhai strwythurau llywodraethu gymylu ffiniau yn aml, er enghraifft. Rhannodd cyfranogwr o gefndir llywodraeth leol ei frwydr i sefydlu ffiniau clir rhwng gwasanaethau statudol a'r trydydd sector ar ôl y pandemig, wrth i anghenion cymunedol ddod yn fwyfwy cymhleth. Mae'r cymhlethdodau hyn wedi arwain at ddibyniaeth drymach ar bartneriaid trydydd sector a gwasanaethau atal ac ymyrraeth gynnar i fynd i'r afael â'r anghenion hyn a darparu gwasanaethau, oherwydd diffyg capasiti yn y sector statudol. Awgrymodd rhai cyfranogwyr greu 'grŵp llywio cymorth craidd' sy'n gweithredu fel cangen strategol tîm, i gynorthwyo â gosod, cyfleu a monitro ffiniau, a thrwy hynny leihau dyblygu gwaith neu'r risg o orlwytho partneriaid penodol mewn cydweithrediad.

Arweinyddiaeth a gwneud penderfyniadau ar y cyd

Roedd canfyddiadau'r gweithdy ar 'yr hyn sydd ei angen' o ran arweinyddiaeth mewn cydweithrediadau yn adleisio'r canfyddiadau o'r adolygiad cam un ynghylch yr angen am wneud penderfyniadau ar y cyd. Mynegodd sefydliadau cymunedol a chynrychiolwyr y trydydd sector, yn arbennig, y farn bod cydweithrediadau lleol yn aml yn methu pan fyddant yn eithrio cymunedau lleol o drefniadau llywodraethu, gan ragdybio yn lle hynny beth sydd ei angen ar gymunedau a gweithredu ar eu rhan. Disgrifiodd rhai mynychwyr brofiadau o gael eu gwahodd i ymuno â chydweithrediadau ar ôl i benderfyniadau allweddol gael eu gwneud eisoes, gan arwain at amgyffrediad bod cyflawni diben cyffredin wedi'i fethu. Pwysleisiodd rhai cyfranogwyr y gweithdy fod angen i drefniadau llywodraethu ymgorffori strwythurau gwneud penderfyniadau gan sicrhau pŵer 'gwirioneddol gyfartal' rhwng partneriaid statudol a chymunedol.

Pwysleisiodd cyfranogwyr hefyd fod cefnogaeth uwch arweinwyr ar ddechrau'r cydweithredu yn hanfodol ar gyfer llwyddiant, felly hefyd cydnabod ar bob lefel arweinyddiaeth nad yw cydweithredu yn rhatach na gweithio ar eich pen eich hun. Roedd hyn yn golygu, yn arbennig, na ddylai arweinwyr a chomisiynwyr ddisgwyl gwario llai o arian ar gyfer yr un canlyniadau nag a fyddai'n ofynnol pe na bai'r gwaith yn cael ei wneud ar y cyd.

Polisïau a gweithdrefnau

Mae tystiolaeth o'r gweithdy yn ategu canfyddiadau adolygiad cam un y gall polisïau a gweithdrefnau ffurfiol lesteirio ymdrechion cydweithredol ond y gallant fod yn fuddiol yn ystod camau cydweithredu cynharach os ydynt yn hyblyg ac wedi'u cyd-greu i sicrhau bod dibyn cyffredin yn sail iddynt. Mae'r dystiolaeth yn canolbwyntio ar bolisïau a gweithdrefnau sydd naill ai wedi'u datblygu ar gyfer a thrwy gydweithrediad penodol neu wedi'u gorfodi yn allanol (e.e., gan bolisi cenedlaethol). Fodd bynnag, disgrifiodd rhai o'r rhai a fynychodd y gweithdai hefyd y manteision a allai ddeillio o fyfyrdodau ar lefel y sefydliad ynghylch a yw eu llywodraethu, eu polisïau a'u gweithdrefnau eu hunain yn galluogi cydweithredu amlsector a datblygu diben cyffredin ochr yn ochr ag eraill.

Yn ôl y cyfranogwyr, roedd y defnydd o ddogfennau polisi mewnol o fewn cydweithrediad yn ddefnyddiol i ddarparu eglurder diben a chyfeiriad; er enghraifft, datblygu Cylch Gorchwyl sy'n amlinellu diben, cyfrifoldebau, cerrig milltir allweddol, a thargedau penodol, mesuradwy y grŵp yn glir. Fodd bynnag, cododd y rhai a fynychodd y gweithdy bryderon ynghylch faint o fiwrocratiaeth y mae'n rhaid i bartneriaethau ei lywio yn aml er mwyn gwneud hyd yn oed mân newidiadau i bolisïau neu strwythurau llywodraethu.

O ran polisïau allanol, teimlai sawl cyfranogwr y dylai'r holl actorion perthnasol mewn cydweithrediad gadw at ddeddfwriaeth berthnasol ac y dylid gwerthuso hyn yn rheolaidd. Fodd bynnag, er eu bod yn cytuno y dylai hyn fod yn wir, canfu cyfranogwyr o gefndiroedd ymchwil y gallai polisïau cenedlaethol lesteirio yn hytrach na hwyluso cydweithredu effeithiol. Teimlai rhai y gellid cefnogi ymlyniad at y dyletswyddau a roddwyd ar gyrff cyhoeddus drwy Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gysylltiedig â chydweithio, cyfranogiad, anghenion hirdymor ac integreiddio yn fwy cyson. Teimlai eraill fod mwy o ffocws gan y gofynion a nodir yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ac, felly, eu bod yn fwy tebygol o gael eu bodloni.

Cyrff neu isadeileddau rhanbarthol/cenedlaethol

Cymysg oedd y farn ar effeithiolrwydd cyrff rhanbarthol a chenedlaethol o ran cefnogi cydweithredu amlsector. Cododd y rhai a oedd yn bresennol o gefndir awdurdodau lleol bryderon nad yw cynlluniau a ddatblygir ar lefel Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus a Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol bob amser yn trosi'n ymarfer gweithredol ar lefel awdurdod lleol, gan arwain at golli diben yn y broses. Hefyd, disgrifiodd cynrychiolwyr iechyd fod trefniadau llywodraethu o fewn y GIG yn aml yn llesteirio cydweithredu amlsector oherwydd anawsterau yn ymwneud â rhannu data a gwybodaeth (e.e., trwy systemau TG a digwyddiadau ar y cyd).

Fodd bynnag, roedd tystiolaeth o arfer da mewn isadeiledd rhanbarthol yn cefnogi cydweithredu, megis y Rhwydwaith Arweinwyr Cymunedol a ddatblygwyd ar lefel ranbarthol. Mae'r rhwydwaith hwn yn dod â chynrychiolwyr iechyd, awdurdodau lleol, a thrydydd sector ynghyd i drafod y ffordd orau o ddarparu gwasanaethau i gymunedau, beth sydd angen newid, sut mae angen iddo newid, a sut i gydweithredu'n effeithiol.

2c: Trefniadau llywodraethu ychwanegol

Yn ogystal â'r rhai a nodwyd yn yr adolygiad cam un o dystiolaeth bresennol, nododd y rhai a fynychodd y gweithdy hefyd drefniadau llywodraethu effeithiol ar gyfer cefnogi cydweithredu amlsector o'u hymarfer.

Is-grwpiau cydweithredu

Trafododd cyfranogwyr y gweithdy werth sefydlu is-grwpiau o fewn cydweithrediadau mwy, neu gymunedau ymarfer. Roedd yr is-grwpiau hyn yn galluogi aelodau i ganolbwyntio ar eu meysydd arbenigedd a diddordeb a'u datblygu – er enghraifft, ynghylch mater penodol, maes polisi neu ardal leol yn gysylltiedig â nodau cyffredin cyffredinol cydweithrediad. Pwysleisiwyd nad oedd y dull hwn yn golygu creu haenau ychwanegol o lywodraethu, a oedd yn cael ei ystyried yn wrthgynhyrchiol, ond yn hytrach yn ymwneud â gwahaniaethu rhwng gweithgareddau o fewn cydweithrediad. Er enghraifft, mewn cydweithrediad amlsector sy'n canolbwyntio ar wella mynediad i fannau gwyrdd o fewn cymuned, efallai bydd rhai aelodau'n canolbwyntio ar fynediad ar gyfer grwpiau penodol, tra bod eraill yn canolbwyntio ar ymarferoldeb perchnogaeth tir.

Cyfeiriwyd at is-grwpiau cydgynhyrchu â thema fel enghraifft o arfer da. Byddai'r is-grwpiau hyn yn cynnwys aelodau o wahanol sectorau, yn hwyluso rhannu gwybodaeth ac arbenigedd rhwng sectorau. Byddai is-grwpiau wedyn yn adrodd yn ôl i grŵp llywio 'craidd' gydag aelodaeth draws-sector. Awgrymodd y cyfranogwyr fod cael grŵp 'craidd' sy'n arwain cyfarfodydd strategaeth, gyda grwpiau gwaith neu grwpiau mater (thema) yn datblygu mentrau rhwng cyfarfodydd strategaeth, yn effeithiol. Fodd bynnag, roedd yn hollbwysig sicrhau llif cyson o wybodaeth, arweiniad ac adrodd rhwng grŵp arweiniol y strategaeth a'r is-grwpiau â thema (yn ogystal â rhwng gwahanol is-grwpiau) i sicrhau bod y cydweithrediad a'r gweithgareddau o'i fewn yn parhau i weithio tuag at ddiben cyffredin.

Cefnogi capasiti a chysondeb y gweithlu

Pwysleisiodd y rhai a gymerodd ran yn y gweithdy her cyflawni trefniadau llywodraethu sy'n cefnogi cydweithredu amlsector a gweithredu cymunedol, yn enwedig pan mae capasiti staff (ar draws sectorau) yn gyfyngedig a throsiant yn uchel. Tynnodd mynychwyr sydd â chefndir yn y byd academaidd sylw at yr heriau sy'n wynebu cydweithredu llwyddiannus o ystyried trosiant uchel ymhlith staff oherwydd cylchoedd cyllido blynyddol sy'n ei gwneud hi'n anoddach dal gafael ar staff yn yr hirdymor. Pwysleisiodd mynychwyr o sefydliadau trydydd sector fod angen symud oddi wrth gostio gwasanaethau gan dalu staff ar gyfraddau'r isafswm cyflog, a ddisgrifiwyd ganddynt fel hwyluso 'ras i'r gwaelod, ymddygiad gwael' a gostyngiad yn ansawdd gwasanaethau.

Darparodd y cyfranogwyr enghreifftiau o gamau a gymerwyd i fynd i'r afael â materion o'r fath, llawer ohonynt yn ymwneud â defnyddio gwahanol fecanweithiau ariannol a drafodir yn yr adran nesaf, gyda ffocws penodol ar gymorth i'r gweithlu. Er enghraifft, soniodd y cyfranogwyr am awdurdodau lleol yn denu cyllid i gynyddu eu gweithlu a'u capasiti staffio er mwyn cydweithredu'n well yn y gymuned. Bu eraill yn trafod datblygu ymrwymiadau cyffredin ymhlith arianwyr/comisiynwyr a derbynyddion grant i dalu cyflog byw. Yn ogystal, amlygwyd pwysigrwydd ceisio/darparu cyllid i gefnogi costau staffio craidd fel rhywbeth hollbwysig, o ystyried tuedd i ganolbwyntio ar wariant materol, mwy gweladwy, gydag effeithiau haws i dystiolaethu, ond yn aml yn llai defnyddiol ar gyfer cydweithredu effeithiol na chapasiti a chysondeb y gweithlu.

3a: Mecanweithiau ariannol

Adolygu canfyddiadau

Mae'r drydedd is-adran hon yn canolbwyntio ar y trydydd categori a'r olaf yn Ffigur 5: ‘mecanweithiau ariannol’. Mae hyn yn cyfeirio at ddulliau ariannu gwaith neu fentrau mewn ffyrdd sy'n cefnogi cydweithredu amlsector. Nid yw'n syndod bod adnoddau ariannol yn cael eu nodi'n gyffredin fel galluogwyr neu rwystrau rhag cydweithredu amlsector effeithiol. Fodd bynnag, roedd y **ffynonellau a adolygwyd yn pwysleisio pwysigrwydd sut roedd cyllid yn cael ei strwythuro, yn benodol, ar gyfer penderfynu a oedd cydweithredu'n cael ei gefnogi, a pha fath**. Rydym wedi grwpio'r mecanweithiau ariannol ar gyfer cefnogi cydweithredu a nodwyd yn bum categori gwahanol, gan ddechrau gyda chanfyddiadau sy'n fwy perthnasol i arianwyr a chomisiynwyr ac yna symud ymlaen at ganfyddiadau sy'n fwy perthnasol i gynghorau, grwpiau neu sefydliadau cymunedol a gwirfoddol, neu grwpiau anffurfiol a dinasyddion unigol.

Cyllid grant

Amlygodd cyfran sylweddol o'r dystiolaeth a adolygwyd bwysigrwydd cynlluniau ariannu hyblyg nad ydynt yn gystadleuol, heb eu targedu, nad ydynt yn peryglu cyllid sefydlog, hirdymor, i gefnogi cydweithredu a gweithredu cymunedol (Coutts et al., 2020; Davidson et al., 2020; Lloyd Jones and Holtom, 2021; Volunteer Scotland, 2020). Mae'r ‘hyblygrwydd’ hwn yn cynnwys sicrhau bod cyllid ar gael i grwpiau anghorfforedig, a hwylusodd feysydd gweithredu cymunedol cwbl newydd yn ystod y pandemig ac a roddodd iddynt y cyfreithlondeb a'r gefnogaeth a oedd yn aml yn hanfodol i gydweithredu'n effeithiol â'r sector cyhoeddus (Havers et al., 2021; Tiratelli and Kaye, 2020). Fe wnaeth mwy o hyblygrwydd o ran gwariant grant ganiatáu am dalu costau craidd megis staffio ac amser, sy'n hanfodol ar gyfer cefnogi cydweithredu (e.e., Senedd Cymru, 2021). Yn ogystal, fe wnaeth mabwysiadu prosesau gwneud penderfyniadau treigl gyflwyno hyblygrwydd o ran amserlenni sydd ei angen yn aml wrth sefydlu gwaith cydweithredol (Taylor Collins et al., 2021). Roedd gwyriadau eraill oddi wrth ‘ariannu fel arfer’ yn cynnwys ymrwymiadau i ddatganoli penderfyniadau ariannu, yn enwedig trwy drosglwyddo pŵer gwneud penderfyniadau ar gyllid i'r cymunedau yr effeithir arnynt (e.e., SG, 2022).

Comisiynu a chontractio

Roedd hwn yn faes arall lle cafodd dulliau amrywiol effaith sylweddol o ran a oedd cydweithredu amlsector yn cael ei gefnogi ai peidio. Roedd amrywiaeth o ddulliau comisiynu cydweithredol yn arbennig o effeithiol, y cyfeirir atynt weithiau fel comisiynu ar y cyd, cymunedol, seiliedig ar le, neu bartneriaeth (Gilburt and Ross, 2023; NDTi, 2023). Yma, mae comisiynu yn cymryd mwy o rôl 'hwyluswr' neu 'gysylltydd', gan ganolbwyntio ar gynllunio cydweithredol ar lefel leol, integreiddio darpariaeth, a blaenoriaethu nodau lefel system. Er enghraifft, 'comisiynu strategol' y GIG – contractio ar sail deilliannau i gymell buddsoddiad mewn dulliau ataliol (GIG, 2020).

Roedd cyllidebu cyfranogol yn ddull arall a oedd yn cefnogi cydweithredu amlsector drwy gynnwys dinasyddion mewn penderfyniadau am wariant cyhoeddus (Lent and Studdert, 2021). Er enghraifft, yng Nghasnewydd, mae wedi cael ei ddefnyddio gan y cyngor, y bwrdd iechyd a phartneriaid ehangach i ymgysylltu â thros 500 o bobl i gynnig syniadau a phleidleisio arnynt, gan weithio tuag at ystod o nodau o hyrwyddo cymunedau diogel ac iechyd a lles i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau a'r argyfwng hinsawdd (**Gweler Atodiad 3, astudiaeth achos 53**).

Yn gyffredinol, yn yr un modd â rhoi grantiau, ystyriwyd bod comisiynu sy'n gofyn am, yn cydnabod, yn ffafrio, ac yn cynnwys cydweithredu yn hanfodol i wrthweithio'r duedd i sefydliadau'r trydydd sector a'r sector gwirfoddol (ac yn gynyddol awdurdodau lleol) gystadlu am gyllid yn lle cael eu hannog i gydweithredu (e.e., Young and Goodall, 2021).

Adeiladu cyfoeth cymunedol

Mae hyn yn golygu buddsoddi mewn cydweithredu a gweithredu cymunedol drwy ddatblygu cadwyni cyflenwi sy'n cadw cyfoeth yn lleol. Er enghraifft, drwy fuddsoddi mewn 'mentrau bach a chanolig' a 'mentrau cymdeithasol' lleol drwy gaffael blaengar neu gronfeydd buddsoddi cymunedol (Alakeson and Brett, 2020; Archwilio Cymru, 2023; Henderson et al., 2021).

Mae 'Cronfa Buddsoddi Cymunedol' Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru yn cefnogi adeiladu cyfoeth cymunedol drwy ddarparu cyllid benthyciadau buddsoddi cymdeithasol i fusnesau cymdeithasol yng Nghymru. At hynny, mae nifer o sefydliadau (e.e., y Building Communities Trust) yn galw am 'Gronfa Cyfoeth Cymunedol' newydd i ddarparu cyllid hyblyg, hirdymor ar gyfer sefydliadau cymunedol gan ddefnyddio arian a ryddhawyd gan Ddeddf Asedau Segur 2022 (**BCT, 2023**). Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n ymgynghori ar sut y dylid defnyddio'r cronfeydd hyn (fel yn Lloegr yn 2023).

Mewn mannau eraill yn y DU, mae ardaloedd lleol penodol wedi datblygu modelau adeiladu cyfoeth cymunedol, megis yn Preston, lle mae'r cyngor wedi ymrwymo i gyflog byw go iawn, banc datblygu cymunedol, a pholisïau caffael cyhoeddus penodol (Archwilio Cymru, 2023).

Isadeiledd ac ystadau

Mae'r categori hwn yn cynnwys amrywiaeth o ffyrdd o ariannu neu fuddsoddi mewn gwaith sector cyhoeddus-cymunedol sy'n gysylltiedig ag isadeiledd ac ystadau. Er enghraifft, cynhyrchu incwm o ystadau lleol a'i ailfuddsoddi, neu sicrhau defnydd effeithlon o adeiladau i leihau tanddefnyddio.

Amlygwyd Trosglwyddiadau Asedau Cymunedol gan nifer o ffynonellau, yn ymwneud â throsglwyddo perchnogaeth ar dir neu adeiladau cyhoeddus i gymunedau. Roedd data'n pwysleisio pa mor bwysig oedd hi i awdurdodau lleol ymgysylltu â chydweithredu a chefnogaeth barhaus, yn hytrach na dim ond trosglwyddo atebolrwydd a chyfrifoldeb am asedau i gymunedau (Archwilio Cymru, 2023; Lent and Studdert, 2021).

Anelodd Ymddiriedolaethau Tir Cymunedol at berchnogaeth a rennir ar dir a chartrefi, ochr yn ochr ag amrywiaeth o fodelau cynllunio eraill a arweinir gan y gymuned, tai cydweithredol, ac ymddiriedolaethau cymunedol sy'n trefnu eu hunain (McGowan et al., 2020). Er enghraifft, canolbwyntiodd prosiectau 'Skyline' y Rhondda a'r Cymoedd ar berchnogaeth tir cymunedol i gyflawni amrywiol nodau iechyd, amgylcheddol ac economaidd-gymdeithasol. Roeddent yn hwyluso cynllunio tymor hwy o gymharu â grantiau traddodiadol ac yn defnyddio'r dirwedd ffisegol fel sail ar gyfer gweithredu ar y cyd trwy bartneriaethau, sefydliadau angori a chyfarfodydd cymunedol (Baker, 2022).

Codi arian

Roedd codi arian yn ffordd hanfodol o ariannu ymdrechion cydweithredol a oedd yn cefnogi gweithredu cymunedol, yn enwedig ar gyfer prosiectau neu fentrau ar raddfa lai neu lai ffurfiol (Havers et al., 2021; Lloyd Jones and Holtom, 2021; Tiratelli and Kaye, 2020). Roedd dulliau codi arian cyffredin yn cynnwys cyllido torfol, rhoi'n lleol, rhoddion corfforaethol neu breifat, a digwyddiadau cymunedol fel rhedeg rasys neu werthu cacennau. Er enghraifft, chwaraeodd cyllido torfol ran hanfodol ym Maesgeirchin, ar gyrion Bangor, i helpu i dalu am hanfodion i bobl heb arian yn ystod y pandemig (6). Roedd hyn yn adleisio enghreifftiau o lawer o gymunedau eraill lle ariannwyd gweithredu cymunedol anffurfiol mewn ffyrdd amrywiol a chreadigol (10; Lloyd Jones and Holtom, 2021; Stewart, 2021; Tiratelli and Kaye, 2020).

Tystiolaeth cyn-bandemig

Yn y llenyddiaeth cyn-bandemig, roedd digon o dystiolaeth am bwysigrwydd ariannu, comisiynu a buddsoddi. Unwaith eto, pwysleisiodd ffynonellau bwysigrwydd manylion y gwahanol fecanweithiau ariannol wrth benderfynu p'un a gefnogir cydweithredu. Yn benodol, amlygwyd yr angen am fuddsoddi hirdymor, cyllid ar gyfer costau craidd a chapasiti; ariannu a chomisiynu sy'n seiliedig ar systemau, yn seiliedig ar le, ac yn seiliedig ar asedau; a symud penderfyniadau ariannu i gymunedau.

3b: Mecanweithiau ariannol

Canfyddiadau'r gweithdy

Bu'r rhai a fynychodd y gweithdy yn myfyrio ar y categorïau uchod o 'fecanweithiau ariannol' a nodwyd yn yr adolygiad tystiolaeth cam 1. Roedd y manylion a gasglwyd o drafodaethau'r mynychwyr yn dangos bod eu profiadau'n **adleisio** llawer o'r dystiolaeth hon ond hefyd **yn ei herio** ac yn **ychwanegu** ati trwy ddarparu manylion cyd-destunol ar yr hyn sydd wedi gweithio'n dda, pryd a ble.

Drwy gydol trafodaethau'r gweithdy ar fecanweithiau ariannol, cafwyd cytundeb ar draws y sectorau y dylai'r mecanweithiau hyn ganiatáu i'r rhai sy'n ymwneud â chydweithredu amlsector weithio tuag at eu diben cyffredin dros y tymor hir. Crybwyllwyd yn aml hefyd fod hyblygrwydd a chymesuredd mecanweithiau ariannol yn bwysig, yn enwedig yn gysylltiedig â chyllid grant. Er enghraifft, cynnig 'lefelau' gwahanol o grantiau gyda gofynion logistaidd amrywiol yn seiliedig ar faint ac aeddfedrwydd y sefydliad. Pwysleisiodd cynrychiolwyr o sectorau amrywiol (gyda phwyslais arbennig ar sefydliadau trydydd sector) y dylai adnoddau ariannol gael eu llywio gan yr hyn sydd ei angen ar gymunedau yn hytrach na chanfyddiadau pobl eraill mewn rolau strategol neu ranbarthol.

Cyllid grant

Cododd sawl un a oedd yn bresennol bwysigrwydd cyllid sy'n hyblyg ac yn gymesur, gan alluogi a chefnogi sefydliadau llai a thrydydd sector i gyflawni eu nodau heb eu gorlwytho. Bu sefydliad elusennol yn trafod yr ymchwil y maent wedi'i wneud ar eu modelau ariannu, a ganfu fod grantiau anghyfyngedig, ynghyd â rhaglen deilwredig o feithrin gallu, yn gweithio'n dda ar gyfer grwpiau cymunedol. Adleisiwyd y safbwynt hwn gan fynychwyr o gefndiroedd ymchwil gymunedol gyfranogol, gan bwysleisio'r angen am osgoi bod yn 'rhy rhag-benodedig' am gyllid ac, yn hytrach, bod yn ymatebol i'r anghenion a nodwyd mewn cydweithrediad. Canmolodd sawl cyfranogwr o gefndiroedd ymchwil a llywodraeth leol gyllid a all addasu i wahanol fathau o gydweithrediadau. Un enghraifft a ddyfynnwyd oedd Grant Cymunedol Cronfa Ffyniant Gyffredin Llywodraeth y DU, sydd wedi'i rannu'n lefelau dyfarniad micro, is, canolig ac uwch. Ystyriwyd bod y model ariannu hwn yn ddefnyddiol oherwydd ei fod yn cydnabod gwahaniaethau mewn aeddfedrwydd cydweithredu ac anghenion gwahanol. Pwysleisiodd y rhai a fynychodd y gweithdai ymhellach fod angen i amodau grant ar gyfer grantiau bach osgoi bod yn 'or-feichus'.

Fodd bynnag, pwysleisiodd cyfranogwyr y gweithdy na ddylai cyllid hyblyg a chymesur ddod ar draul cyllid tymor hwy a symiau mwy o arian. Mae canfyddiadau'r gweithdy yn cyd-fynd â thystiolaeth ar yr angen am gyfleoedd ariannu tymor hwy i gefnogi gweithredu cymunedol cydweithredol. Bu rhai grwpiau'n trafod rhwystredigaeth 'cael rhywbeth da ar waith' chwe mis tuag at ddiwedd y ddarpariaeth ariannu, a gorfod canolbwyntio ymdrechion ar geisio cyllid parhad, sy'n tynnu sylw rhag canolbwyntio ar fuddion y gwasanaeth. Hefyd, mynegodd cyfranogwyr rwystredigaeth ynghylch yr heriau o ran sicrhau cyllid dilynol, hyd yn oed pan fydd mentrau a gwasanaethau wedi bod yn llwyddiannus. Tynnodd cyfranogwyr o gefndiroedd trydydd sector cenedlaethol sylw at fanteision posibl caniatáu i arian gael ei ddwyn ymlaen (mewn achosion o danwariant sefydliadol) er mwyn osgoi gwneud penderfyniadau dan bwysau o fewn y flwyddyn ariannu. Teimlent y byddai hyblygrwydd o'r fath hefyd yn cefnogi parhad gwasanaeth.

At hynny, ystyriwyd bod symiau isel iawn o arian grant yn broblemus. Er enghraifft, soniodd mynychwr o awdurdod lleol ei fod yn aml yn dewis peidio â rhannu cyfleoedd grant penodol gyda'r grwpiau cymunedol y maent yn gweithio gyda nhw, gan nad yw am roi baich arnynt pan mae'r swm mor isel (tua £500-£1000). Yn gysylltiedig â hyn, bu rhai cyfranogwyr yn trafod a ddylai fod yn ofynnol i sefydliadau sy'n cael grantiau dalu'r cyflog byw i'w staff, gan fod mwy o 'adwaith' wedi bod yn ddiweddar o ran bod grwpiau cymunedol yn talu cyflogau isel i staff. Pwysleisiodd y cyfranogwyr y byddai hyn yn gofyn am sgwrs rhwng arianwyr a sefydliadau cymunedol i asesu dichonoldeb, gan y byddai angen codi trothwyon grant yn briodol – roedd y symiau isel o arian sydd ar gael yn nodweddiadol yn cael eu hystyried yn annigonol i dalu cyflogau byw i staff.

Comisiynu a chontractio

Pwysleisiodd cynrychiolwyr o bob sector fod dyraniadau cyllid sy'n cael eu gyrru gan yr hyn sydd ei angen ar gymunedau – nid gan yr hyn y mae'r 'system' yn ei gredu sydd ei angen (h.y. penderfyniadau a wneir gan benderfynwyr/arianwyr rhanbarthol neu genedlaethol) – yn gweithio'n dda i feithrin cydweithredu. Dro ar ôl tro, cyfeiriodd grwpiau cymunedol a chynrychiolwyr y trydydd sector yr ymddiriedaeth a roddir mewn cymunedau, yn hytrach na'u 'profi', gyda chyfrifoldeb am bennu meysydd ffocws drwy gydol y pandemig. Nodont hefyd y parodrwydd cynyddol gan gynghorau i gyfuno adnoddau fel enghraifft o'r dull cydweithredol hwn.

Ystyriwyd hefyd fod grymuso arweinydd lleol yn uniongyrchol ag awdurdod i wneud penderfyniadau dros ddyrannu cyllid yn effeithiol o ran cefnogi cydweithredu amlsector, yn hytrach na 'dull gweithredu â chyfyngiad amser, sy'n canolbwyntio ar y pot arian'. Pwysleisiodd cyfranogwr a oedd yn gweithio ar lefel corff statudol fod hyn yn galluogi deilliannau cadarnhaol na fyddent o bosibl wedi'u cyflawni gyda dull ariannu grant traddodiadol, drwy hwyluso gweledigaeth hirdymor a dealltwriaeth ddyfnach o'r ardal leol. Yn gysylltiedig â hyn roedd ymagweddau cydweithredol at 'ddadansoddi bylchau', y disgrifiodd cyfranogwyr y gweithdy o gefndir llywodraeth leol eu bod yn ddefnyddiol. Mae hyn yn cynnwys gweithio gyda chymunedau i nodi meysydd blaenoriaeth ar gyfer ariannu neu gomisiynu, er enghraifft, trwy arolygon cymunedol i benderfynu lle gallai cyllid wneud y gwahaniaeth mwyaf. Amlygodd enghraifft o ddadansoddiad bylchau a ddefnyddiwyd gan 'Dîm Cymunedol' mewn llywodraeth leol yng Nghymru fod dinasyddion a chymunedau eu hunain yn barod iawn i helpu i nodi'r bylchau hynny.

Hefyd, cafodd contractio cynghrair a chyllidebu cyfranogol eu codi fel dulliau mwy cydweithredol o gomisiynu a oedd wedi dangos addewid wrth gefnogi cydweithredu amlsector. Disgrifiodd y cyfranogwyr enghreifftiau o gontractio cynghrair sy'n cefnogi cydweithredu amlsector ynghylch nod cyffredin trwy drefniant cytundebol sy'n dibynnu ar sicrhau bod gan bob sefydliad sy'n ymwneud â chydweithrediad rôl gyfartal o ran gwneud penderfyniadau wrth ddarparu gwasanaethau. Er bod safbwyntiau cymysg am ddefnyddio cyllidebu cyfranogol i gefnogi cydweithredu, roedd enghreifftiau o arfer da yn cynnwys ei ddefnyddio mewn awdurdodau lleol sydd â pherthnasoedd datblygedig â chymunedau lleol, er enghraifft drwy rolau penodol sy'n canolbwyntio ar ymgysylltu â'r gymuned. Fodd bynnag, pwysleisiodd cyfranogwyr o gynghorau lleol a'r rhai sy'n gweithio ar lefel ranbarthol y gall perthnasoedd a deinameg pŵer presennol lesteirio cyllidebu cyfranogol effeithiol, gyda pherthnasoedd hanesyddol dda neu wael yn dylanwadu ar benderfyniadau ariannu.

Er gwaethaf cydnabyddiaeth eang o bwysigrwydd osgoi dulliau 'o'r brig i lawr' o benderfynu sut ac at beth mae cyllid yn cael ei ddarparu, tynnodd un cyfranogwr â rôl strategol lefel genedlaethol sylw at y ffaith y gall amodau ariannu penodol fod yn effeithiol, i raddau, wrth 'orfodi' pobl i gydweithredu at ddiben cyffredin. Rhoddasant yr enghraifft o nodi mai dim ond os bydd y gwaith yn digwydd ar sail ranbarthol y gellir cael mynediad at gyllid, fel modd o annog pobl i weithio mewn partneriaeth. Yn eu profiad nhw, gall hwn fod yn gam cychwynnol cadarnhaol tuag at gydweithredu na fyddai o bosibl wedi digwydd fel arall, ac mae'n arwain at feithrin perthynas, maes o law. Fodd bynnag, cydnabuont nad yw hyn o reidrwydd yn cyd-fynd â'r nod o 'ddatblygu diben cyffredin'.

Isadeiledd ac ystadau

Siaradodd cyfranogwr sydd â chefndir mewn llywodraeth leol am grŵp cyllid cyfalaf arloesol a sefydlwyd gan y cyngor i reoli asedau cyfalaf. Mae'r grŵp wedi creu cofrestr asedau o'r holl gyfalaf yn y sir ac mae'n ceisio addasu mannau megis llyfrgelloedd a hen adeiladau swyddfa at ddiben cynnig hybiau a chyfleusterau byw â chymorth yn y gymuned. Trafodwyd hefyd fod trosglwyddo asedau cymunedol yn ddefnyddiol ar gyfer cydweithredu os caiff y trosglwyddo ei wneud yn dda, ond mae'n llai effeithiol os yw'n or-gymhleth. Enghraifft o arfer da a godwyd yn y gweithdy oedd trosglwyddo ased yn ymwneud â throsi adeilad sy'n eiddo i'r cyngor yn fenter gydweithredol gymunedol. Yn allweddol i hyn oedd bod yr unigolyn a oedd yn arwain y broses o drosglwyddo'r ased yn gyn-weithiwr cyngor gyda chysylltiadau a gwybodaeth bresennol am y gymuned a sut roedd y 'system' yn gweithio.

3c: Mecanweithiau ariannol ychwanegol

Nododd y rhai a fynychodd y gweithdy hefyd gamau gweithredu sy'n cefnogi cydweithredu amlsector o ran mecanweithiau ariannol, gan ategu'r rhai a nodwyd yn yr adolygiad cam un o dystiolaeth bresennol.

Cynnull adnoddau

Teimlai sefydliadau elusennol ei bod hi'n bwysig ystyried sut i gynnull actorion ag adnoddau neu gyllidebau ar y cyd er mwyn osgoi darnio neu ddyblygu ymdrechion. Yn lle hynny, fe wnaethant ddadlau o blaid gweithio tuag at nodau cyffredin gydag adnoddau mwy cyfunol. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys cronni adnoddau o brosiectau presennol a'u hailgyfeirio tuag at fentrau cydweithredol. Yn ganolog i'r dull hwn oedd adlinio adnoddau presennol yn hytrach na cheisio ailddyfeisio'r olwyn trwy greu prosiectau newydd ar eu pen eu hunain. Yn ogystal, amlygodd nifer o gyfranogwyr y gweithdai gyfleoedd sy'n gysylltiedig â cheisio neu ddarparu cymorth 'mewn nwyddau' (nad yw'n ariannol). Er enghraifft, awdurdod lleol sy'n darparu adeilad i wasanaeth sector cymunedol weithredu ohono; Cyngor Gwirfoddol Sirol sy'n cynorthwyo sefydliadau trydydd sector neu gymunedol â Thystysgrifau Datgelu a Gwahardd; neu gallai Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus â phartneriaethau traws-sector sefydledig gysylltu sefydliadau a/neu wasanaethau cyhoeddus â'i gilydd i rannu cymorth arbenigol mewn meysydd penodol. Mae'r dull hwn yn cydnabod bodolaeth gwybodaeth a phrofiad o fewn y system ehangach i gefnogi cydweithredu, trwy adnoddau sydd eisoes wedi'u sefydlu y gellir eu cynnull i gefnogi gwaith cydweithredol er mwyn gwella lles cymunedol.

Fodd bynnag, bu'r rhai a fynychodd y gweithdy o gefndiroedd llywodraeth leol hefyd yn myfyrio ar heriau'n gysylltiedig â chynnull adnoddau. Er enghraifft, amlygont fod y gofynion arian cyfatebol o dan y Gronfa Integreiddio Rhanbarthol (RIF) yn her o ran adnoddau i lywodraethau lleol ledled Cymru. Mae'r gofynion hyn yn cwmpasu arian cyfatebol ariannol (cyfraniadau ariannol uniongyrchol o gronfeydd craidd neu wasanaethau grant eraill nad ydynt yn dod o fewn Llywodraeth Cymru) a chyfraniadau adnoddau ehangach (amser staff, amser gwirfoddolwyr, a'r defnydd o gyfleusterau).

Adrodd effaith

Amlygodd sawl grŵp yr heriau o ran casglu neu adrodd am effaith mewn cyd-destunau wedi'u nodweddu gan amser ac adnoddau cyfyngedig, sy'n nodweddiadol o ddarpariaeth gwasanaethau cymunedol. Roeddent hefyd yn awgrymu bod angen archwilio dulliau amgen o ddal a chyfleu 'effeithiau anweledig' – sef deilliannau llai mesuradwy yn uniongyrchol, megis newid diwylliannol neu systemau. Cynigiodd cyfranogwyr o gefndiroedd ymchwil y byddai gweithio gyda chyllid ymatebol sy'n gysylltiedig â dysgu ailadroddol parhaus mewn amgylchedd cydweithredu amlsector yn fuddiol. Awgrymodd eraill o gefndiroedd llywodraeth leol ddull mwy safonedig o rannu astudiaethau achos 'llwyddiannus' o gydweithredu, er enghraifft drwy hwyluso a darparu pecynnau cymorth. Pwysleisiwyd bod cefnogaeth i ddangos effaith yn hanfodol er mwyn helpu cymunedau i sicrhau cyllid tymor hwy.

	Gweithgareddau ar gyfer datblygu diben cyffredin: Gweithgareddau sy'n cefnogi cydweithredu amlsector trwy ddatblygu nodau/dealltwriaeth gyffredin	**Trefniadau llywodraethu:** Rolau, cyfrifoldebau, prosesau a strwythurau a ddatblygwyd i gefnogi cydweithredu amlsector	**Mecanweithiau ariannol:** Ymagweddau ar gyfer ariannu gwaith/mentrau mewn ffyrdd sy'n cefnogi cydweithredu amlsector
Camau gweithredu o'r adolygiad cam un o dystiolaeth bresennol	**Casglu gwybodaeth** (ymchwil gymunedol, ymarferion gwrando, digwyddiadau ymgysylltu)	**Rolau cyswllt/ cydlynu a llwybrau atgyfeirio** (e.e., mewn/ar draws ALlau, trydydd sector, gwasanaethau cyhoeddus)	**Cyllid grant** (hyblyg, hirdymor, cyfranogol)
	Meddwl a mapio systemau (mapio materion i nodi'r achosion sylfaenol a nodau cyffredin ar gyfer mynd i'r afael â nhw)	**Cyfrifoldebau a ffiniau** (cytundeb ar y cyd ynghylch cwmpas cyfrifoldebau gwahanol bartneriaid)	**Comisiynu** (cydweithredol/ strategol/seiliedig ar le/seiliedig ar ddeilliannau)
	Cynllunio hirdymor a macro-nodau (dogfennau hyblyg, byw yn amlinellu camau tuag at nodau cyffredin)	**Arweinyddiaeth a gwneud penderfyniadau ar y cyd** (e.e., grwpiau llywio amrywiol, esblygol, sy'n seiliedig ar werthoedd)	**Adeiladu cyfoeth cymunedol** (caffael; cronfeydd buddsoddi/ cyfoeth)
	Hyfforddiant/ dysgu ar y cyd (digwyddiadau, cynadleddau, cymunedau ymarfer, gweminarau, 'cinio a dysgu', hyfforddiant, adnoddau)	**Polisïau a gweithdrefnau** (e.e., prosesau/gofynion wedi'u ffurfioli ar lefel sefydliadol neu ar lefelau ehangach)	**Isadeiledd ac ystadau** (trosglwyddiadau asedau cymunedol, ymddiriedolaethau tir, ad-drefnu ystadau)
	Cyfuno a rhannu gwybodaeth (platfformau ar-lein, rhestri/cyfeiriaduron, cronfeydd data, mapio asedau)	**Cyrff neu isadeileddau rhanbarthol/ cenedlaethol** (creu neu ddefnyddio'r rhain i gydlynu/cefnogi ymdrechion)	**Codi Arian** (Cyllido Torfol, Rhoi'n Lleol, rhoddion preifat)
Camau gweithredu ychwanegol o drafodaethau gweithdy cam dau	**Diffinio deilliannau a sut i'w mesur nhw** (cytuno sut gallai nodau cyffredin drosi'n ddeilliannau/ effeithiau a sut i fesur y rhain)	**Is-grwpiau cydweithredu â ffocws** (is-grwpiau i aelodau cydweithredu ganolbwyntio ar feysydd arbenigedd a diddordeb)	**Cynnull adnoddau**(cyfuno cyllidebau/capasiti; cymorth mewn nwyddau; cyfnewid sgiliau/gwybodaeth)
	Goruchwyliaeth ar y cyd i gydlynu gwasanaethau (mecanweithiau amlsector i gydlynu darpariaeth gwasanaethau, sy'n datblygu blaenoriaethau cyffredin)	**Cefnogi capasiti a chysondeb y gweithlu** (cyflog byw, cost graidd a chyllid hirdymor)	**Adrodd effaith**(astudiaethau achos a straeon; offer safonedig; cipio effeithiau anweledig)

Ffigur 6: Camau gweithredu a gymerwyd i ddatblygu cydweithredu amlsector sy'n cefnogi gweithredu cymunedol (a nodwyd yn adolygiad tystiolaeth cam un a gweithdy cam dau)

Casgliad

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau o adolygiad o dystiolaeth a gyhoeddwyd ers dechrau pandemig Covid-19 ar sut mae cydweithredu amlsector yn dylanwadu ar weithredu cymunedol. Daw'r dystiolaeth o (a) astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer ar draws pob rhanbarth o Gymru; (b) llenyddiaeth lwyd yn y DU (e.e., adroddiadau a blogiau seiliedig ar ymarfer); ac (c) llenyddiaeth academaidd. Yn ogystal, mae'n cynnwys mewnwelediadau o grynodeb o dystiolaeth cyn-bandemig gan bartneriaid ym Mhrifysgol Leeds Beckett. Yn hollbwysig, mae'r adroddiad hefyd yn ymgorffori canfyddiadau o weithdy rhyngweithiol lle bu amrywiaeth eang o gyfranogwyr o gyd-destunau polisi ac ymarfer ledled Cymru (a thu hwnt) yn craffu ar ganfyddiadau'r adolygiad hwn ac yn ychwanegu atynt. Darparodd y gweithdy hwn dystiolaeth ychwanegol hanfodol seiliedig ar ymarfer a oedd yn cefnogi, yn herio, yn rhoi cyd-destun ac yn llenwi bylchau yng nghanfyddiadau'r adolygiad, gan arwain at ddealltwriaeth fwy cynhwysfawr o gamau gweithredu pendant sy'n cefnogi cydweithredu amlsector a sut y gallent weddu i nodau a chyd-destunau cydweithredu gwahanol.

Fel y dengys y canfyddiadau uchod, nid yw'r camau hyn yn digwydd ar eu pen eu hunain nac yn cefnogi cydweithredu yn unigol. Er enghraifft, mae'r dystiolaeth yn awgrymu y byddai'r trefniadau llywodraethu mwyaf datblygedig yn annhebygol o lwyddo heb fod diben cyffredin a gweithgareddau i ddatblygu'r diben hwnnw yn sail iddynt. Yn yr un modd, byddai trefniadau ariannu sy'n groes i gydweithredu yn llesteirio llwyddiant. Mae'r adolygiad tystiolaeth yn dangos bod cydweithredu amlsector effeithiol yn golygu mabwysiadu gwahanol fathau o gamau gweithredu sy'n gweddu i'r cyd-destun cydweithredu penodol ac sy'n cael eu cymryd dros gyfnodau priodol gan ystod o actorion. Mae hyn yn adlewyrchu'r modelau cydweithredu a oedd yn gyffredin yn y llenyddiaeth cyn-bandemig, sy'n disgrifio casgliadau o gamau gweithredu a gasglwyd i gyd-fynd â chyd-destunau a dibenion penodol. Gellir priodoli'r diffyg tystiolaeth ynghylch effaith neu effeithiolrwydd y modelau hyn yn rhannol i'w cyd-destun penodol a'u hargymhelliad penodol i'w haddasu i gyd-fynd â gwahanol gyd-destunau neu eu defnyddio fel sgaffald ar gyfer datblygu modelau pwrpasol.

Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r prosiect hwn a gydgynhyrchwyd (yr adolygiad tystiolaeth cam un a'r gweithdy cam dau), ein nod oedd datblygu fframwaith elfennol ar gyfer adeiladu modelau cydweithredu pwrpasol neu addasu modelau presennol. Mae'r **'fframwaith ar gyfer gweithredu'** hwn yn adeiladu ar y crynodeb o gamau gweithredu a gyflwynir yn **Ffigur 6**, gan arddangos y camau y gellir eu cymryd i gefnogi cydweithredu amlsector sy'n gwella gweithredu cymunedol a lles. Mae'n dangos sut y gallai camau gweithredu gwahanol weddu i gyd-destunau gwahanol (e.e., cydweithrediadau o aeddfedrwydd gwahanol, mewn lleoliadau gwahanol, gyda gwahanol adnoddau sydd ar gael) ac mae'n helpu i nodi sut y gallai'r camau gweithredu hyn ddod ynghyd yn ymarferol—camau gweithredu y gellir eu cymryd nawr, y rhai a all ddilyn, a sut i symud ymlaen tuag atynt. Er nad yw'r fframwaith hwn ar gyfer gweithredu yn gynhwysfawr nac yn gyflawn, gan y gallai fod llawer o gamau gweithredu a dulliau gweithredu posibl eraill ar gyfer datblygu cydweithredu amlsector, ei nod yw darparu man cychwyn defnyddiol ar gyfer penderfynu ar, a chymryd, camau pendant sy'n berthnasol i gyd-destunau penodol. Yn hytrach na dim ond disgrifio'r hyn y mae cydweithredu amlsector effeithiol yn ei olygu, ei nod yw amlinellu rhai opsiynau ar gyfer ei gyflawni.

Atodiad 1: Dulliau adolygu tystiolaeth

Dechreuodd y prosiect ymchwil hwn fel adolygiad cydweithredol o dystiolaeth. Lluniodd Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru bartneriaeth â'r RCP i: sefydlu cwestiwn ymchwil a oedd yn bodloni anghenion allweddol o ran ymarfer a pholisi ('pa gamau sy'n cefnogi cydweithredu amlsector i wella gweithredu cymunedol a gwella lles cymunedol?'); nodi gwahanol ffynonellau tystiolaeth a fyddai'n helpu i ateb y cwestiwn hwnnw a sut; a phennu pa fathau o allbynnau fyddai'n cyfleu'r canfyddiadau hyn yn effeithiol. Nod y dull cydweithredol hwn oedd gwella perthnasedd a defnyddioldeb yr ymchwil hwn mewn cyd-destunau ymarfer. Er enghraifft, arweiniodd at gynnwys astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer yn yr adolygiad o dystiolaeth (ochr yn ochr ag ymchwil academaidd a llenyddiaeth lwyd) ac ychwanegu'r gweithdy cam dau i ymgysylltu â'r sylfaen dystiolaeth hon a'i hategu. Mae Ffigur 7 isod yn dangos sut y gweithiodd yr elfennau gwahanol hyn gyda'i gilydd o fewn y prosiect.

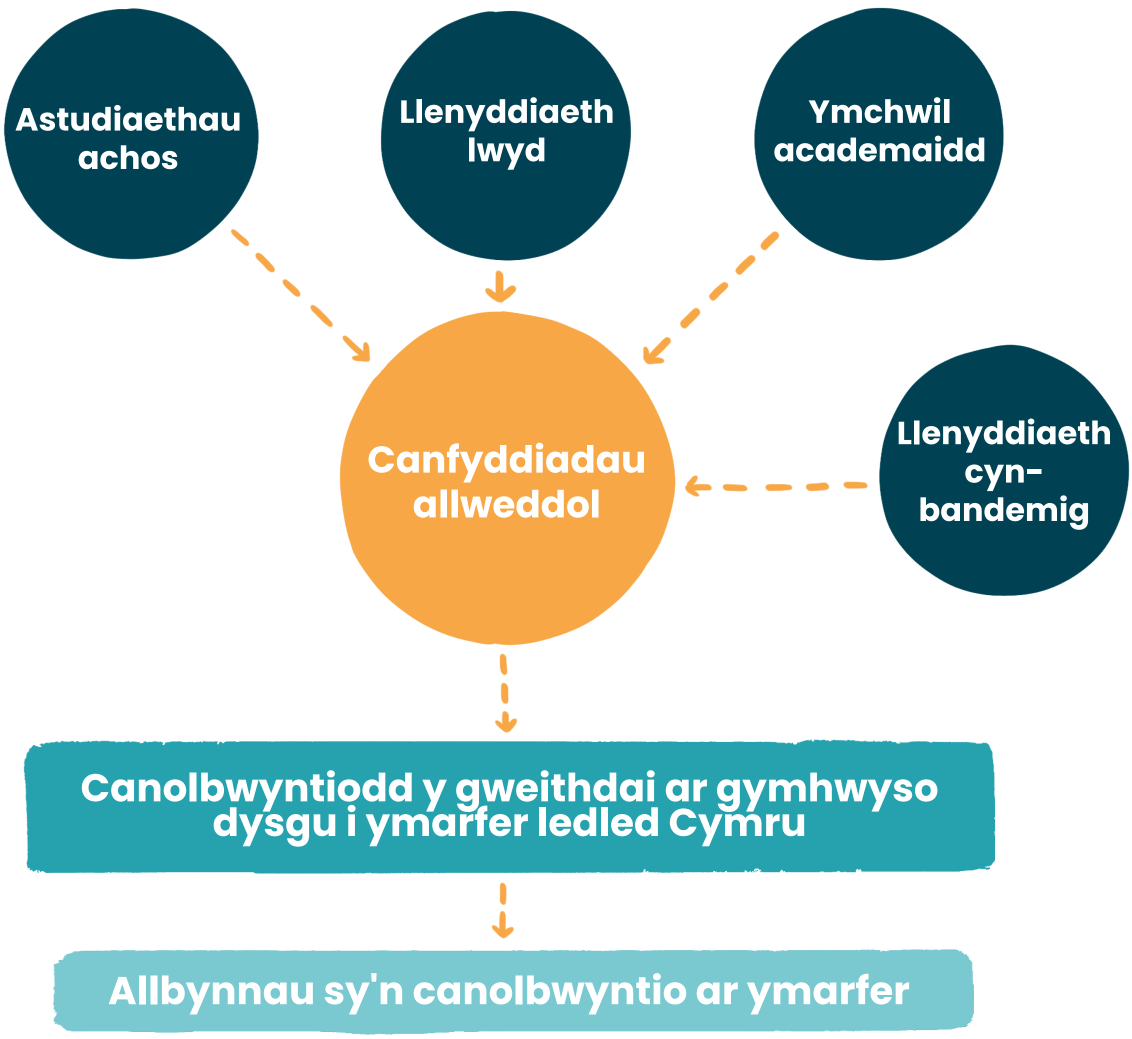

Ffigur 7: Camau ac allbynnau'r prosiect

Gweithdy dylunio ymchwil

Dechreuodd dyluniad y prosiect hwn gyda gweithdy ym mis Rhagfyr 2022 gydag aelodau'r Bartneriaeth Cymunedau Dyfeisgar (RCP), gan ganolbwyntio ar sefydlu nodau a gwerthoedd cyffredin i arwain y prosiect. Rhestrir y rhain isod, ochr yn ochr â'r camau gweithredu perthnasol y cytunwyd arnynt:

Gwneud yr adolygiad tystiolaeth ei hun yn gydweithredol. Dosbarthwyd arolwg barn i holl aelodau'r RCP gyda chwestiynau penodol am dermau chwilio, y mathau o dystiolaeth i'w chynnwys, cwmpas daearyddol, a sut y byddai ffynonellau'n cael eu nodi. Cyfrannodd yr aelodau lenyddiaeth ac astudiaethau achos ar gyfer yr adolygiad, a sefydlwyd grŵp llywio prosiect i sicrhau cydweithredu parhaus ynghylch y broses adolygu, dadansoddi ac allbynnau. Roedd y grŵp hwn yn cynnwys rhai o aelodau'r RCP a rhanddeiliaid ehangach o'r byd academaidd, y sector cyhoeddus, y gymuned a'r trydydd sector.

Peidio â dibynnu ar ymchwil a dulliau academaidd 'safonol' yn unig. Cytunwyd (drwy'r arolwg barn uchod) y byddai astudiaethau achos seiliedig ar ymarfer yn cael eu cynnwys yn yr adolygiad tystiolaeth. Fe wnaethom ddefnyddio fframwaith South et al. (2021) ar gyfer syntheseiddio astudiaethau achos i ymgorffori ac adolygu'r dystiolaeth seiliedig ar ymarfer hon yn systematig.

Ystyried gwersi o'r pandemig mewn cyd-destun ehangach. Arweiniodd galwadau i ganolbwyntio ar berthnasedd presennol canfyddiadau a'u perthynas â thueddiadau tystiolaeth a oedd yn bodoli eisoes at gynnwys arbenigwyr yn Leeds Beckett i gynhyrchu crynodeb o lenyddiaeth a gyhoeddwyd ar gydweithredu amlsector rhwng 2010 a 2020. Fe wnaeth hyn hefyd gryfhau'r achos dros gynnal gweithdy i archwilio sut roedd canfyddiadau'r adolygiad yn ymwneud â chyd-destunau ymarfer cyfredol.

Canolbwyntio ar sut mae dysgu yn berthnasol ac yn gymwys i wahanol gyd-destunau ymarfer. Cyflwynwyd achos cryf nid yn unig dros gwblhau adolygiad tystiolaeth ond hefyd dros roi'r cyfle i ymgysylltu â'r hyn y gallai ei ganfyddiadau ei olygu mewn gwahanol leoliadau ymarfer a pholisi. Arweiniodd hyn at gynlluniau ar gyfer y gweithdy rhyngweithiol cam dau.

Sicrhau bod allbynnau yn canolbwyntio ar ymarfer a gweithredu. Yn hytrach na darparu mwy o dystiolaeth ar sut beth yw cydweithredu amlsector 'da', roedd galw clir am well dealltwriaeth o sut i gyflawni hyn: camau gweithredu pendant y gellid eu cymryd i gefnogi cydweithredu mewn gwahanol gyd-destunau, ar lefelau gwahanol, a thros wahanol gyfnodau.

Cam un: adolygu tystiolaeth

Mae **Ffigur 2** yn manylu ar y ffynonellau tystiolaeth sy'n llywio adolygiad cam un. Casglwyd astudiaethau achos gan aelodau'r RCP a'u rhwydweithiau trwy ddulliau amrywiol megis postio galwadau am astudiaethau achos ar y cyfryngau cymdeithasol, defnyddio sefydliadau ambarél (e.e., Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru), a defnyddio 'dulliau pelen eira' ymhlith cysylltiadau. Roedd astudiaethau achos yn cynnwys unrhyw ddisgrifiadau presennol o ymarfer a oedd yn darlunio straeon cydweithredu amlsector. Dangosir dosbarthiad daearyddol yr astudiaethau achos a dderbyniwyd yn **Ffigur 1**.

Hefyd, cyfrannodd aelodau'r RCP lenyddiaeth lwyd ac ymchwil academaidd berthnasol, yn ategu chwiliadau systematig o'r rhyngrwyd a chronfeydd data. Cyhoeddwyd yr holl ffynonellau hyn ers mis Mawrth 2020 ac roeddent wedi'u lleoli naill ai yn y DU neu yng Nghymru. Roedd y crynodeb o dystiolaeth cyn-bandemig (a gyhoeddwyd rhwng 2010 a 2020) yn cynnwys llenyddiaeth lwyd ac adolygiadau academaidd a gafwyd trwy chwiliadau ar-lein a chronfeydd data amrywiol.

Er bod llenyddiaeth lwyd ac ymchwil academaidd wedi'u hepgor lle nad oeddent yn berthnasol, cytunwyd y byddai'r holl astudiaethau achos yn cael eu cynnwys, ond y byddai'r dadansoddiad yn canolbwyntio ar y cyfraniadau mwyaf perthnasol. Datblygwyd meini prawf cynhwysiant/gwahardd ar y cyd ag aelodau'r RCP yn ystod y gweithdy dylunio ymchwil, yr arolwg barn dilynol, yna fe'u mireiniwyd ymhellach gyda grŵp llywio'r prosiect. Amlinellir y meini prawf hyn yn Atodiad 2, ochr yn ochr â thermau chwilio ac allweddeiriau. Mae rhestr gynhwysfawr o ffynonellau i'w gweld yn Atodiad 3.

Cam dau: gweithdy rhyngweithiol

Cynhaliwyd gweithdy rhyngweithiol ar-lein ym mis Ionawr 2024, gan gynnull dros 70 o gyfranogwyr â diddordeb mewn cydweithredu amlsector sy'n cefnogi gweithredu cymunedol a lles. Daeth y cyfranogwyr o gyd-destunau polisi ac ymarfer ar draws sectorau, graddfeydd ac ardaloedd daearyddol amrywiol yng Nghymru a thu hwnt. Darparodd hyn safbwyntiau system gyfan am weithio amlsector o fewn ac ar draws gwahanol lefelau (e.e., o fewn cymunedau, wrth ddarparu gwasanaethau cyhoeddus, neu rolau strategol yn y sector cyhoeddus). Mynegodd y rhai a gymerodd ran yn y gweithdai gymhellion amrywiol dros ennill dealltwriaeth ddyfnach o sut i wella cydweithredu amlsector i hybu gweithredu cymunedol a lles. Roedd y cymhellion hyn yn cynnwys:

- Rhannu arfer da i godi ymwybyddiaeth o waith eraill, nodi cyfleoedd cydweithredu, a defnyddio 'deallusrwydd ar y cyd' i greu newid.
- Gwella'r defnydd o adnoddau i ddeall y galw, yr angen, a dyrannu cyllid ychwanegol yn briodol.
- Atal dyblygu gwasanaethau, prosiectau, neu fentrau.
- Mynd i'r afael â chymhlethdodau'r materion a'r systemau y mae pobl yn gweithredu ynddynt.
- Ailddiffinio hen batrymau perthynas rhwng sectorau i sicrhau cyfraniad cyfartal gan leisiau llai pwerus.
- Archwilio 'modelau' o gydweithredu amlsector sy'n berthnasol mewn gwahanol gyd-destunau.
- Sefydlu systemau sy'n canolbwyntio ar bobl yn hytrach na disgwyl i bobl weddu i systemau.

Nod y gweithdy oedd manteisio ar arbenigedd a phrofiad cyfranogwyr ddehongli, craffu ar, cyd-destunoli ac ategu canfyddiadau'r adolygiad tystiolaeth ar y cyd. Roedd y cwestiynau allweddol a drafodwyd yn cynnwys: A oedd y canfyddiadau'n cyd-daro â phrofiadau'r cyfranogwyr? Beth oedd yn absennol? Beth oedd yn annisgwyl?

Roedd yr amcanion hyn yn cyd-fynd â'r nodau a egwyddorion a bennwyd yn y gweithdy dylunio ymchwil cychwynnol, ac fe wnaeth grŵp llywio'r prosiect eu mireinio a hoelio'u sylw. Yn ystod y gweithdy pedair awr o hyd, cyflwynwyd crynodeb o ganfyddiadau'r adolygiad cam un. Roedd y rhan fwyaf o'r gweithdy wedyn yn cynnwys cyfres o drafodaethau (mewn grwpiau o 3-8 o bobl o wahanol sectorau/cefndiroedd). Cynlluniwyd y rhain i annog cyfranogwyr i rannu sut roedd eu profiadau'n cyd-fynd â chanfyddiadau'r adolygiad cam un, yn eu herio neu'n eu hategu. Casglwyd mewnbwn y cyfranogwyr trwy eu cyfraniadau at ddec sleidiau rhyngweithiol a nodiadau a gymerwyd gan yr hwyluswyr ym mhob sesiwn grŵp. Wedi hynny, dadansoddwyd y cyfraniadau hyn a'u hymgorffori fel tystiolaeth ychwanegol yn yr adroddiad hwn.

Atodiad 2:
Strategaeth chwilio am lenyddiaeth

Meini prawf cynnwys

Lleoliad: Sefydliadau cymunedol a sector cyhoeddus

Ffenomen o Ddiddordeb: Ffactorau/mecanweithiau/dulliau/gweithgareddau sy'n hwyluso perthnasoedd, partneriaethau, clymbleidiau, cynghreiriau, mentrau cydweithredol, rhwydweithiau, comisiynu, platfformau/isadeileddau cydgymorth, ffyrdd cyffredin eraill o weithio rhwng sectorau gyda'r bwriad o gefnogi gweithredu cymunedol/ lefelau uwch o gyfranogiad cymunedol.

Dyluniad: Gwerthusiadau proses neu gyhoeddiadau eraill sy'n adrodd canfyddiadau ymchwil am ddatblygu neu weithredu partneriaethau neu ffyrdd cyffredin eraill o weithio; dyluniadau astudiaethau achos gyda safleoedd a/neu bwyntiau amser lluosog; adolygiadau o dystiolaeth.

Gwerthusiad: Gweithredu cymunedol/ cydgymorth neu ddeilliannau lles cymunedol

Dyddiad: Mawrth 2020 – Gorffennaf 2023

Meini prawf hepgor

Lleoliad: gwasanaethau iechyd; lleoliadau nad ydynt yn y gymuned e.e., gweithle, addysg uwch;

Ffenomen o Ddiddordeb: partneriaethau a strwythurau cydweithredol eraill nad oes ganddynt y bwriad i gefnogi gweithredu cymunedol neu nad oes ganddynt unrhyw/fawr ddim o gyfranogiad cymunedol mewn dylunio neu weithredu.

Dyluniad: astudiaethau nad ydynt yn adrodd canfyddiadau am ffactorau/prosesau i gefnogi gweithredu cymunedol; astudiaethau achos disgrifiadol.

Dewis astudiaethau

Cafodd adolygiadau ac astudiaethau sylfaenol eu sgrinio yn erbyn y meini prawf cynhwysiant gan ddau adolygydd yn gweithio'n annibynnol. Cafodd anghytundebau eu datrys trwy drafod gyda'r tîm ehangach.

Echdynnu data

Tynnwyd data o blith adolygiadau ac astudiaethau sylfaenol gan un adolygydd i dempledi Word safonedig, wedi'u peilota, a wnaeth gynnwys y meysydd canlynol: Manylion llyfryddol; Gwlad / rhanbarth / lle; dylunio a dulliau'r astudiaeth; Model/dull (os yw'n berthnasol); Gweithredu cymunedol a gefnogwyd; Y sectorau dan sylw; Ffactorau sy'n bwysig i lwyddiant; Deilliannau o ran gweithredu cymunedol a/neu les cymunedol; Ffactorau sy'n rhwystro llwyddiant; Dysgu penodol/ myfyrdod ar ffyrdd o gydweithio; Dysgu penodol ar beth i'w wneud pan aiff pethau o chwith; Unrhyw argymhellion, gwersi neu fframweithiau perthnasol eraill.

Syntheseiddio data

Roedd sawl cylch o drafod wedi llywio synthesis naratif a oedd yn canolbwyntio ar grwpio'r ffactorau a'r modelau yn gategorïau thematig.

Strategaeth chwilio fanwl

EBSCO (PsycInfo; MEDLINE; Chwiliad Academaidd wedi'i Gwblhau)

A. Cydweithrediad

partnership OR alliance OR cooperat* OR collaborat* OR coalition OR network OR "social infrastructure" OR "joint working" OR "joint-working" OR "place based" OR "place-based" OR relation* OR co-production OR coproduction OR coordinat* OR co-ordinat* OR coalition

B. Sector gwirfoddol/cymunedol

"voluntary sector" OR VCS* OR third sector OR "voluntary organisation" OR charit* OR "social enterprise" OR "community enterprise" OR "community business" OR "neighbourhood organisation" OR "community improve*" OR "not-for-profit" OR "non-profit" OR "co-operative" OR "cooperative" OR "social entrepreneur" OR "community interest company" OR "company limited by guarantee" OR "social business" OR "social firm" OR "affirmative business" OR "micro-enterprise*" OR "social interest company" OR "social business" OR "community interest corporation" OR "social interest company" OR "social interest corporation" OR "benefit society" OR "community anchor" OR "community hub" OR "mutual aid" OR ((community N2 (manag* OR run OR own* OR control* OR driven OR orient*))

C. Sectorau eraill

((local OR city OR regional OR town OR parish OR municip* OR state) N2 (government OR council OR authority OR government OR board)) OR "public service"

D. Gweithredu cymunedol

((community OR social OR neighbourhood OR collective) N2 (action OR activism OR activist OR power OR empowerment OR leader* OR organising OR resilience OR control OR resourcefulness OR engagement OR mobilis*)) OR "social networks" OR "collective action" OR neighbourliness OR "social infrastructure" OR "mutual aid"

E. Lles cymunedol

“well-being” OR wellbeing OR “quality of life” OR happiness OR satisfaction OR (positive N3 “mental health”) OR wellness OR health* OR “physical welfare” OR “purpose in life” OR flourish* OR prosper* OR resilien* OR contentment OR “self-esteem” OR “overall health” OR belonging OR fulfil* OR capabilit* OR salutogen* OR eudaimon* OR eudaemon* OR eudemon* OR trust* OR thriv* OR vibran* OR “sense of community” OR “sense of belonging” OR empower* OR liveability OR livability OR sustainab*

F. Cysylltiadau cymdeithasol

((Soci* OR community OR neighbour* OR public OR cultural) N3 (relation* OR cohesion OR capital OR inclusion OR inclusive OR interaction* OR network* OR connect* OR interconnect* OR bond* OR tie* OR support OR integration OR participation OR engag* OR exclu* OR isolat* OR marginali* OR disengag* OR fragment* OR disconnect* OR integration OR “capacity building” OR trust OR autonomy OR “positive relations” OR involvement OR loneliness)) OR “interpersonal relation*” OR connectedness OR “quality of relations” OR friend* OR companion* OR “close relationship*” OR “social routine” OR reciprocity

G. Adolygu

Review OR synthesis OR meta-analysis OR scoping OR mapping

Polisi ac ymarfer cymdeithasol

A. Cydweithrediad

partnership OR alliance OR cooperat* OR collaborat* OR coalition OR network OR “social infrastructure” OR “joint working” OR “joint-working” OR “place based” OR “place-based” OR relation* OR co-production OR coproduction OR coordinat* OR co-ordinat* OR coalition

B. Sector gwirfoddol/cymunedol

“voluntary sector” OR VCS* OR third sector OR “voluntary organisation” OR charit* OR “social enterprise” OR “community enterprise” OR “community business” OR “neighbourhood organisation” OR “community improve*” OR “not-for-profit” OR “non-profit” OR “co-operative” OR “cooperative” OR “social entrepreneur” OR “community interest company” OR “company limited by guarantee” OR “social business” OR “social firm” OR “affirmative business” OR “micro-enterprise*” OR “social interest company” OR “social business” OR “community interest corporation” OR “social interest company” OR “social interest corporation” OR “benefit society” OR “community anchor” OR “community hub” OR “mutual aid” OR (community ADJ2 (manag* OR run OR own* OR control* OR driven OR orient*))

C. Sectorau eraill

((local OR city OR regional OR town OR parish OR municip* OR state) AND (government OR council OR authority OR government OR board)) OR “public service”

D. Gweithredu cymunedol

((community OR social OR neighbourhood OR collective) AND (action OR activism OR activist OR power OR empowerment OR leader* OR organising OR resilience OR control OR resourcefulness OR engagement OR mobilis*)) OR “social networks” OR “collective action” OR neighbourliness OR “social infrastructure” OR “mutual aid”

E. Lles cymunedol

"well-being" OR wellbeing OR "quality of life" OR happiness OR satisfaction OR (positive AND "mental health") OR wellness OR health* OR "physical welfare" OR "purpose in life" OR flourish* OR prosper* OR resilien* OR contentment OR "self-esteem" OR "overall health" OR belonging OR fulfil* OR capabilit* OR salutogen* OR eudaimon* OR eudaemon* OR eudemon* OR trust* OR thriv* OR vibran* OR "sense of community" OR "sense of belonging" OR empower* OR liveability OR livability OR sustainab*

F. Cysylltiadau cymdeithasol

((Soci* OR community OR neighbour* OR public OR cultural) AND (relation* OR cohesion OR capital OR inclusion OR inclusive OR interaction* OR network* OR connect* OR interconnect* OR bond* OR tie* OR support OR integration OR participation OR engag* OR exclu* OR isolat* OR marginali* OR disengag* OR fragment* OR disconnect* OR integration OR "capacity building" OR trust OR autonomy OR "positive relations" OR involvement OR loneliness)) OR "interpersonal relation*" OR connectedness OR "quality of relations" OR friend* OR companion* OR "close relationship*" OR "social routine" OR reciprocity

G. Adolygu

Review OR synthesis OR meta-analysis OR scoping OR mapping

SCOPUS

A. Cydweithrediad

partnership OR alliance OR cooperat* OR collaborat* OR coalition OR network OR "social infrastructure" OR "joint working" OR "joint-working" OR "place based" OR "place-based" OR relation* OR co-production OR coproduction OR coordinat* OR co-ordinat* OR coalition

B. Sector gwirfoddol/cymunedol

"voluntary sector" OR VCS* OR third sector OR "voluntary organisation" OR charit* OR "social enterprise" OR "community enterprise" OR "community business" OR "neighbourhood organisation" OR "community improve*" OR "not-for-profit" OR "non-profit" OR "co-operative" OR "cooperative" OR "social entrepreneur" OR "community interest company" OR "company limited by guarantee" OR "social business" OR "social firm" OR "affirmative business" OR "micro-enterprise*" OR "social interest company" OR "social business" OR "community interest corporation" OR "social interest company" OR "social interest corporation" OR "benefit society" OR "community anchor" OR "community hub" OR "mutual aid" OR (community w/2 (manag* OR run OR own* OR control* OR driven OR orient*)) Sectorau eraill

((local OR city OR regional OR town OR parish OR municip* OR state) w/2 (government OR council OR authority OR government OR board)) OR "public service"

C. Gweithredu cymunedol

((community OR social OR neighbourhood OR collective) w/2 (action OR activism OR activist OR power OR empowerment OR leader* OR organising OR resilience OR control OR resourcefulness OR engagement OR mobilis*)) OR "social networks" OR "collective action" OR neighbourliness OR "social infrastructure" OR "mutual aid"

D. Lles cymunedol

"well-being" OR wellbeing OR "quality of life" OR happiness OR satisfaction OR (positive w/2 "mental health") OR wellness OR health* OR "physical welfare" OR "purpose in life" OR flourish* OR prosper* OR resilien* OR contentment OR "self-esteem" OR "overall health" OR belonging OR fulfil* OR capabilit* OR salutogen* OR eudaimon* OR eudaemon* OR eudemon* OR trust* OR thriv* OR vibran* OR "sense of community" OR "sense of belonging" OR empower* OR liveability OR livability OR sustainab*

E. Cysylltiadau cymdeithasol

((Soci* OR community OR neighbour* OR public OR cultural) w/2 (relation* OR cohesion OR capital OR inclusion OR inclusive OR interaction* OR network* OR connect* OR interconnect* OR bond* OR tie* OR support OR integration OR participation OR engag* OR exclu* OR isolat* OR marginali* OR disengag* OR fragment* OR disconnect* OR integration OR "capacity building" OR trust OR autonomy OR "positive relations" OR involvement OR loneliness)) OR "interpersonal relation*" OR connectedness OR "quality of relations" OR friend* OR companion* OR "close relationship*" OR "social routine" OR reciprocity

F. Adolygu

Review OR synthesis OR meta-analysis OR scoping OR mapping

A + (B neu C) + D + (E neu F) + G

Cronfeydd data

A. PsycINFO
B. MEDLINE
C. CINAHL
D. Polisi ac Ymarfer Cymdeithasol (yn cwmpasu Social Care Online ac Idox)
E. Social Sciences Citation Index
F. Academic Search Complete

Atodiad 3: Ffynonellau tystiolaeth

Academaidd

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyfnodolyn	Cyfrol, rhifyn	Tudal-ennau
Abrams, D., Lalot, F., Broadwood, J., Hayon, K. D. and Platts-Dunn, I.	2021	The social cohesion investment: Local areas that invested in social cohesion programmes are faring better in the midst of the Covid-19 pandemic.	Journal of Community and Applied Social Psychology	32, 3	536-554
Akhter, N., McGowan, V. J., Halliday, E., Popay, J., Kasim, A. and Bambra, C.	2023	Community empowerment and mental wellbeing: longitudinal findings from a survey of people actively involved in the big local place-based initiative in England	Journal of Public Health.	45, 2	423-431
Alderwick, H., Hutchings, A., Briggs, A. and Mays, N.	2021	The impacts of collaboration between local health care and non-health care organizations and factors shaping how they work: a systematic review of reviews	BMC Public Health	21, 753	1-16
Atkinson, P. and Sheard, S.	2022	Designing effective central-local co-operation: lessons from Liverpool's Covid-19 response	Policy Design and Practice	5, 3	346-361
Broadley, C. and Dixon, B.	2022	Participatory design for democratic innovation: participation requests and community empowerment in Scotland	Policy Design and Practice	5, 4	444-465
Bynner, C., McBride, M. and Weakley, S.	2022	The COVID-19 pandemic: the essential role of the voluntary sector in emergency response and resilience planning.	Voluntary Sector Review	13, 1	167-175
Calamo, L. and Thomas, P.	2022	Accomplishing Community-Oriented Integration at Scale - Strategies for Success	International Journal of Integrated Care	22, 1	1-8

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyfnodolyn	Cyfrol, rhifyn	Tudal-ennau
Chevée, A.	2022	Mutual Aid in North London during the Covid-19 pandemic	Social Movement Studies	21, 4	413-419
Cloney, V., Wardlaw, A.	2022	Inverclyde Resilience Network: A Collaborative Approach to Supporting the Community	International Journal of Integrated Care	22, 53	1-2
Comas-Herrera, A., Fernandez, J., Hancock, R., Hatton, C., Knapp, M., McDaid, D., Malley, J., Wistow, G. and Wittenberg, R.	2020	COVID-19: Implications for the Support of People with Social Care Needs in England	Journal of Aging & Social Policy	32, 4-5	365-372
Dayson, C. and Damm, C.	2020	Re-making state-civil society relationships during the COVID 19 pandemic?	People Place and Policy Online	14, 3	282-289
Dayson, C., Painter, J. and Bennett, E.	2020	Social prescribing for patients of secondary mental health services: Emotional, psychological and social well-being outcomes	Journal of Public Mental Health	19, 4	271-279
den Broeder, L., South, J., Rothoff, A., Bagnall, A., Azarhoosh, F., van der Linden, G., Bharadwa, M. and Wagemakers, A.	2022	Community engagement in deprived neighbourhoods during the COVID-19 crisis: perspectives for more resilient and healthier communities	Health Promotion International	37, 2	1-15
Fernandes-Jesus, M., Mao, G., Ntontis, E., Cocking, C., McTague, M., Schwarz, A., Semlyen, J. and Drury, J.	2021	More Than a COVID-19 Response: Sustaining Mutual Aid Groups During and Beyond the Pandemic	Frontiers in Psychology	12	1-17
Gardner, M., Webber, D, J., Parry, G. and Bradley, P.	2021	COVID-19: How community businesses in England struggled to respond to their communities' needs	Local Economy: The Journal of the Local Economy Policy Unit	36, 6	524-540
Henderson, J., Escobar, O., Revell, P.	2020	Public value governance meets social commons: community anchor organisations as catalysts for public service reform and social change?	Local Government Studies	47	887-909

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyfnodolyn	Cyfrol, rhifyn	Tudal-ennau
Holstead, K., Russell, S. and Waylen, K.	2022	Water governance on the streets of Scotland: How frontline public workers encounter and respond to tensions in delivering water services with communities	Environmental Policy and Governance.	33, 1	44-55
Lachowicz, K. and Donaghey, J.	2022	Mutual aid versus volunteerism: Autonomous PPE production in the Covid-19 pandemic crisis	Capital and Class	46, 3	427-447
Mao, G., Fernandes-Jesus, M., Ntontis, E. and Drury, J.	2021	What have we learned about COVID-19 volunteering in the UK? A rapid review of the literature	BMC Public Health	21	1-15
McGowan, J., Dembski, S. and Moore, T.	2020	Co-Opting the Streets of Liverpool: Self-Organization and the Role of Local Authorities	Planning Practice and Research	35, 4	363-379
O'Dwyer, E., Souza, L. G. S. and Beascoechea-Seguí, N.	2022	Rehearsing post-Covid-19 citizenship: Social representations of UK Covid-19 mutual aid	British Journal of Social Psychology	61, 4	1245-1262
Patton, S., McGlade, A. and Elliot, J.	2021	Does training in co-production lead to any real change in practice? Reflections from practitioners in Northern Ireland	Journal of Integrated Care	29, 2	141-152
Powell, K., Barnes, A., Anderson de Cuevas, R., Bambra, C., Halliday, E., Lewis, S., McGill, R., Orton, L., Ponsford, R., Salway, S., Townsend, A., Whitehead, M. and Popay, J.	2021	Power, control, communities and health inequalities III: participatory spaces—an English case	Health Promotion International	36, 5	1264-1274
Redwood, M. E., Smith, A. M. J., Steiner, A. and Whittam, G.	2023	Community wealth building or local authority rhetoric?	Local Economy	37, 7	602-621
Rendall, J., Curtin, M., Roy, M. J. and Teasdale, S.	2022	Relationships between community-led mutual aid groups and the state during the COVID-19 pandemic: complementary, supplementary, or adversarial?	Public Management Review	26, 2	313-333

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyfnodolyn	Cyfrol, rhifyn	Tudal-ennau
Rippon, S., Bagnall, A., Gamsu, M., South, J., Triwell, J., Southby, K., Warwick-Booth, L., Coan, S. and Woodward, J.	2020	Towards transformative resilience: community, neighbourhood and system responses during the COVID-19 pandemic	Cities and Health	5	41-44
Sharma, K., Hollingdale, J., Walters, G., Metzger, M. J. and Ghazoul, J.	2023	In danger of co-option: Examining how austerity and central control shape community woodlands in Scotland	Geoforum	142	1-13
Soni, A., Rutherford, P., Weston, A. and Watson, M.	2022	Healthcare specialists and communities working together to improve health for children and young people in London, UK	International Journal of Integrated Care	22	1-2
South, J., Stansfield, J., Amlot, R. and Weston, D.	2020	Sustaining and strengthening community resilience throughout the COVID-19 pandemic and beyond	Perspectives in Public Health	140, 6	305-308
Steiner, A., McMillan, C. and Hill O'Connor, C.	2022	Investigating the contribution of community empowerment policies to successful co-production- evidence from Scotland	Public Management Review	25, 8	1587-1609
Stewart, E.	2021	Fugitive coproduction: Conceptualising informal community practices in Scotland's hospitals	Social Policy and Administration	55, 7	1310-1324
Townsend, A., Abraham, C., Barnes, A., Collins, M., Halliday, E., Lewis, S., Orton, L., Ponsford, R., Salway, S., Whitehead, M. and Popay, J.	2020	I realised it weren't about spending the money. It's about doing something together:" the role of money in a community empowerment initiative and the implications for health and wellbeing"	Social Science and Medicine	260	1-9
Ure, C., Burns, E. J., Hargreaves, S. C., Hidajat, M., Coffey, M., de Vocht, F., Audrey, S., Hare, S., Ardern, K. and Cook, P. A.	2021	How can communities influence alcohol licensing at a local level? Licensing officers' perspectives of the barriers and facilitators to sustaining engagement in a volunteer-led alcohol harm reduction approach	International Journal of Drug Policy	98	1-12

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyfnodolyn	Cyfrol, rhifyn	Tudal-ennau
Ward, F., Halliday, E., Holt, V., Khan, K., Sadler, G., Wheeler, P. and Goldthorpe, J.	2022	How did communities in North West England respond to the COVID-19 lockdown? Findings from a diary study	BMJ Open	12	1-9
Weakley, S., Karlsson, P. S., Cullingworth, J., Lebec, L. and Fraser, K.	2021	Developing a university-voluntary sector collaboration for social impact	Journal of University Teaching and Learning Practice	18, 7	71-88

Llwyd

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyhoeddwr
Alakeson, V. and Brett, W.	2020	Local Heroes: how to sustain community spirit beyond Covid-19	Power to Change.
Creative Communities Cyngor Ymchwil y Celfyddydau a'r Dyniaethau.	2023	By All, For All: The Power of Partnership AHRC Creative Communities Deep Dive Report 2023	Cyngor Ymchwil y Celfyddydau a'r Dyniaethau.
Archwilio Cymru.	2023	Gyda'n gilydd fe allwn ni – cydnerthedd a hunanddibyniaeth cymunedau	Archwilio Cymru.
Archwilio Cymru.	2022	Cyfle wedi'i golli – Mentrau Cymdeithasol	Archwilio Cymru.
Baker, L., Jochum, V., Garforth, H. and Usher, R.	2022	Big Local relationships with public agencies	Local Trust.
Baker, S.	2022	Adolygiad cwmpasu o ddulliau gweithredu seiliedig ar le o ymgysylltu â'r gymuned a darparu cymorth i gymunedau.	Llywodraeth Cymru.
Boelman, V.	2021	Gwirfoddoli a llesiant yn ystod y pandemig Rhan 2: Adolygiad cyflym o dystiolaeth	Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.
Bowyer, G., Grant, A. and White, D.	2020	Learning from Lockdown: 12 Steps to Eliminate Digital Exclusion	Ymddiriedolaeth Carnegie UK
Cymdeithas Feddygol Prydain.	2022	Integrated care systems: what are they, and what do they mean for doctors?	Cymdeithas Feddygol Prydain.
Broadwood, J., Davis Hayon, K., Abrams, D. and Lalot, F.	2021	Beyond us and them: policy and practice for strengthening social cohesion in local areas.	Belong - The Cohesion and Integration Network.

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyhoeddwr
Brown, M. and Ormerod, E.	2020	What do user-led groups need? Mental health user-led organisations as community organisations	National Survivor User Network.
Buck, D., Wenzel, L. and Beech, J.	2021	Communities and Health	The King's Fund.
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau, Pobl a Gwaith.	2022	Community responses to COVID; what's been going on?	Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau.
Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau.	2021	The impact of Invest Local upon Communities' Resilience during the Covid-19 pandemic	Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau.
Burchell, J., Ballantyne, E. and Thiery, H.	2020	Report 2: Models and Frameworks for Coordinating Community responses during COVID-19	Prifysgol Sheffield.
Campbell, R. and Vamvaka, R.	2022	Helping Working Families: Programme Review	Cronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol
Cares Family, Power To Change.	2021	Building our social infrastructure: why levelling up means creating a more socially connected Britain	The Cares Family.
Centre for Ageing Better.	2020	Real time evaluation of Leeds Neighbourhood Networks	Centre for Ageing Better.
Charles, A., Naylor, C. and Murray, R.	2021	Integrated care systems in London: challenges and opportunities ahead	The King's Fund.
Cooper, E.	2020	Lessons learned - Research into Community response to COVID-19	Scottish Community Alliance.
Coutts, P., Bowyer, G., Heydecker, R., Ormston, H., Pennycook, L., Thurman, B. and Wallace, J.	2020	COVID-19 and Communities Listening Project: A Shared Response	Ymddiriedolaeth Carnegie UK
Coutts, P., Ormston, H., Pennycook, L. and Thurman, B.	2020	Pooling together: How Community Hubs have responded to the COVID-19 Emergency	Ymddiriedolaeth Carnegie UK
Davidson, S., Wallace, J. and Ormston, H.	2020	Revisiting the Route Map to an Enabling State: Guiding Principles for Recovery	Ymddiriedolaeth Carnegie UK
Denton, N., Robinson, D. and Robinson, I.	2022	The Sense of Connection: Relationships and strong communities, in crisis and beyond	Relationships Project.
Future Place.	2021	Placeshaping: Learning from 2020	Sefydliad Brenhinol Penseiri Prydain (RIBA).

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyhoeddwr
Gilburt, H. and Ross, S.	2023	Actions to support partnership: Addressing barriers to working with the VCSE sector in integrated care systems	The King's Fund.
Grey, C. N. B., Homolova, L., Maggio, V., Di Cara, N., Rees, S., Haworth, C. M. A., Davies, A. R. a Davis, O. S. P.	2022	Cynnal camau gweithredu dan arweiniad y gymuned yn ystod adferiad: Dysgu gwersi o ymateb y gymuned i COVID-19 yng Nghymru (adroddiad cryno)	Iechyd Cyhoeddus Cymru.
Havers, R., Durrant, H. a Bennett, L.	2020	Rôl cymunedau a defnyddio technoleg i liniaru unigrwydd yn ystod pandemig y Coronafeirws.	Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.
Healthwatch Enfield, New Local, Edmonton Community Partnership.	2022	Community Powered Edmonton: Using community collaboration to improve services and reduce inequalities	Healthwatch Enfield.
Ymddiriedolaeth Elusennol Cymdeithasau Tai	2021	A sector together: the social housing sector and Covid-19	Ymddiriedolaeth Elusennol Cymdeithasau Tai.
Kaye, S. and Tiratelli, L.	2020	Communities vs. Coronavirus: The Rise of Mutual Aid	New Local.
Kneale, D., Bangpan, M., Hartley, K. and Hou, M.	2022	Volunteering during the pandemic: which mechanisms enabled groups, communities and agencies to mobilise and why? A rapid realist review of the evidence	International Public Policy Observatory.
Leach Murphy, L. and Holmes, S.	2020	Exploring the strength of community: how to promote wellbeing for all citizens: a discussion paper from the Centre for Welfare Reform	Citizen Network.
Lent, A. and Studdert, J.	2021	The Community Paradigm: Why public services need radical change and how it can be achieved.	New Local.
Lloyd-Jones, S. a Holtom, D.	2020	Ymateb cymunedol i Covid	Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau.
McCabe, A., Wilson, M., Macmillan, R. and Ellis Paine, A.	2021	Now they see us: Communities responding to COVID-19	Local Trust.
Morgan, C. and Tiratelli, L.	2020	How is Covid-19 changing the relationship between communities and public services?	New Local.
National Development Team for Inclusion.	2023	Valuing community led support	National Development Team for Inclusion.
New Local.	2023	Rapid review of community agency and control, as final outcomes, or enablers of place-based interventions to improve community wellbeing.	What Works Wellbeing.

Awduron	Dyddiad	Teitl	Cyhoeddwr
Conffederasiwn GIG y DU	2021	What the NHS white paper means for the future of health and care in England	Conffederasiwn GIG y DU.
GIG Lloegr.	2020	Integrating care: next steps to building strong and effective integrated care systems across England: member briefing	GIG Lloegr.
NHS Providers	2022	Realising the benefits of provider collaboratives	NHS Providers.
Rhaglen Welliant Gydweithredol Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol a Lles Gogledd Cymru.	2020	Covid-19 innovations and lessons learned: initial findings	Rhaglen Welliant Gydweithredol Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol a Lles Gogledd Cymru.
Oxford Consultants for Social Inclusion.	2023	How Everton in the Community use Local Insight to strengthen funding bids	Oxford Consultants for Social Inclusion.
Public Policy Projects.	2021	Addressing the national syndemic: place-based problems and solutions to UK health inequality	Institute of Health Equity.
Rees, A.S., Lundie, J., Crawford, L. a Jones, RD	2021	Mobilising Voluntary Action in Wales: Learning from volunteering activity to support post COVID-19 recovery Briefing Paper.	Mobilising UK Voluntary Action.
Relationships Project.	2021	The Bridge Builders Handbook	Relationships Project.
Research Works.	2021	Volunteer Passporting Research	Llywodraeth y DU.
Partneriaeth Cymunedau Dyfeisgar.	2022	Gweithio gyda chymunedau	Partneriaeth Cymunedau Dyfeisgar.
Llywodraeth yr Alban.	2022	Coronavirus (COVID-19) Scottish Third sector perspectives volunteering - third sector perspectives: survey report	Llywodraeth yr Alban.
Gofal Cymdeithasol Cymru.	2021	Cynorthwyo datblygiad dyfeisgarwch cymunedol	Gofal Cymdeithasol Cymru
South, J., Southby, K., Freeman, C. and Bagnall, A.	2021	Community Wellbeing Case Study Synthesis	What Works Wellbeing.
Stepczack, P.	2023	Building Stronger Communities: A Comprehensive Model for Effective Community Engagement	Medium.
Taylor, M. and Wilson, M.	2020	Locally rooted: the place of community organising in times of crisis	Community Organisers.

Taylor-Collins, E., Havers, R., Durrant, H., Passey, A., Bagnall, A. and South, J.	2021	Gwirfoddoli a llesiant yn y pandemig. Rhan 1: Dysgu o ymarfer	Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.
The Young Foundation.	2021	Understanding local patterns of volunteer activity during COVID-19	The Young Foundation.
Awduron	**Dyddiad**	**Teitl**	**Cyhoeddwr**
Thiery, H., Cook, J., Burchell, J. and McNeill, J.	2022	Communities are doing it for themselves: lessons from the mutual aid experience	The MoVE Project
Tiratelli, L.	2020	Key findings: How to mobilise communities	New Local.
Tiratelli, L.	2020	Community Mobilisation: Unlocking the Potential of Community Power	New Local.
Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol Llywodraeth y DU.	2022	Integrated care partnerships: engagement findings	Llywodraeth y DU.
Volunteer Scotland.	2022	The Road to Recovery Lessons learned from Scotland's volunteering response to Covid-19.	Volunteer Scotland.
Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru.	2020	Ymchwiliad y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau: effaith COVID-19 ar y sector gwirfoddol	Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru.
Wallace, J., White, D. and Davidson, S.	2020	Building Back for the Better: A Perspective from CUKT	Ymddiriedolaeth Carnegie UK
Llywodraeth Cymru.	2020	Ymateb Ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru i adroddiad y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau o'r enw Effaith Covid-19 ar y sector gwirfoddol.	Senedd Cymru.
Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau Senedd Cymru.	2021	Effaith Covid-19 ar y sector gwirfoddol	Senedd Cymru.
Wilson, M. and McCabe, A.	2021	Rapid research COVID-19: Community responses to COVID-19: striking a balance between communities and local authorities	Local Trust.
Woodcock, E.	2023	Creu strategaeth 'Llwybrau Gwyllt': Briff polisi ar gyfer Partneriaethau Natur Lleol	Prifysgol Bangor.
Woodcock, E.	2022	Cross-sector collaboration for Wales' national well-being	Prifysgol Bangor.
Young, R. and Goodall, C.	2021	Rebalancing the relationship: final report	Cyngor Cenedlaethol y Sefydliadau Gwirfoddol

Astudiaethau achos

Rhif	Teitl	Dyddiad	Lleoliad
1	Cymunedau'n Creu Cartrefi	Dim dyddiad	Dim lleoliad penodol
2	'Nothing about us, without us, is for us'. A Roadmap to Inclusive coproduction	2022	Dim lleoliad penodol
3	£6.9 miliwn i gefnogi 3 phrosiect ledled Powys	2023	Powys
4	A Cut Above: Domestic Violence Awareness with Local Hairdressers/Beauticians.	2020	Castell-nedd Port Talbot
5	Ffilm Llywwyr Cymunedol BAVO	2023	Pen-y-bont ar Ogwr
6	Gwerthusiad BAVO o'r ymateb i Covid-19 – Mawrth 2020 i Fawrth 2021.	2020	Pen-y-bont ar Ogwr
7	Adeiladu'r dyfodol: Y camau nesaf ar gyfer trawsnewid gweithredol dan arweiniad y gymuned.	2022	Cymru gyfan
8	Buddsoddiad £19 miliwn Caerfyrddin a Phenfro ar gyfer hybiau cymunedol	2023	Caerfyrddin a Phenfro
9	Cymunedau Gofalu o Newid - Diweddariad ar y Prosiect	2023	Cymru gyfan
10	Astudiaethau achos o Gymru	Dim dyddiad	Cymru gyfan
11	Astudiaethau achos: Llyfrgell o bethau/ysgolion bro	2020-2023	Castell-nedd Port Talbot
12	Astudiaeth Achos: Adeiladu cymunedau mwy gwydn, hapus ac iach	Gorffennaf 2023	Dim lleoliad penodol
13	CAST - Gweithredu ar y Coronafeirwys Llaneirwg a Trowbridge - Cymorth cymunedol brys	2021	Llaneirwg
14	Ardal Chwaraeon Amlddefnydd Cefn Golau (MUGA)	2021	Tredegar
15	Astudiaeth Achos 1 i 1 Cleient A a Chydlynu Ardaloedd Lleol	Dim dyddiad	Castell-nedd Port Talbot
16	COAST - Creu cyfleoedd ar draws Abertawe gyda'n gilydd	2023	Abertawe
17	Cysylltiadau Cymunedol a Lleoedd Llesol Abertawe: Digwyddiad dysgu cydweithredol (24 Gorffennaf 2023)	2023	Abertawe
18	Anogir grwpiau cymunedol i wneud cais am Gronfa Grant Sefydliad y Maer	2022	Bro Morgannwg
19	Grwpiau cymunedol yn cael cyfle i gyflwyno ceisiadau am gyllid o'r Gronfa Ffyniant Gyffredin	2023	Bro Morgannwg

Rhif	Teitl	Dyddiad	Lleoliad
20	Cyfres Ystafell Fyw yn y Gymuned - Ar y Soffa gyda Lucy Powell o Outside Lives. Cymunedau Eden Project	2022	Gogledd Cymru
21	Y Gwasanaeth Llywwyr Cymunedol yn profi i fod yn achubiaeth y cyfnod clo ar gyfer menyw o Ben-y-bont ar Ogwr.	2021	Pen-y-bont ar Ogwr
22	Y Cyngor yn agor Cronfa Grant Cymunedau Cryf	2022	Bro Morgannwg
23	Cyngor yn hyrwyddo digwyddiadau 'Dweud eich Dweud' Fforwm Strategaeth 50+ y Fro.	2023	Bro Morgannwg
24	Gwerthusiad Tîm Cymorth Covid/Model Pen Blaen.	2021	Gwynedd
25	Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Cwm Taf Morgannwg. Adolygiad Manwl o'r Gronfa Trawsnewid, Adroddiad Trosolwg.	2020	Cwm Taf Morgannwg
26	Adolygiad o Raglen a Ffrydiau Gwaith Trawsnewid Cwm Taf Morgannwg. Uchelgais 3 Pen-y-bont ar Ogwr – Datblygu Cymunedau Cydlynol Gwydn	2020	Cwm Taf Morgannwg
27	Arddangos gwerth tai: pecyn cymorth iechyd a gofal	Dogfen fyw - diweddariad ddiwethaf 2022	Dim lleoliad penodol
28	Dwsinau o bobl yn dod at ei gilydd ar gyfer digwyddiad Come Dine With Me cyntaf erioed yr Wyddgrug.	2020	Gogledd Cymru
29	Gardd Pawb yn agor i'r gymuned	2022	Bro Morgannwg
30	Dechrau llwyddiannus i gau ffyrdd ysgol am y tro cyntaf i hyrwyddo teithio llesol	2023	Bro Morgannwg
31	Gwerthusiad Hybiau Cefnogi Cymunedau Gwynedd	2022	Gwynedd
32	Prosiect Calon y Gymuned	2021-2023	Aberporth
33	Sut ydym ni'n cydweithio i gefnogi dull 'system gyfan' o gefnogi ymatebion dan arweiniad y gymuned i gynyddu gwydnwch?	2021	Rhondda Cynon Taf
34	Ymateb Hubberston a Hakin i Covid	2021	Hubberston a Hakin
35	ASTUDIAETH ACHOS BWYSIG – Cymunedau Ystyriol o Drawma: Astudiaeth Gymharol o Fodelau Ymarfer yng Nghymru	2023	Dim lleoliad penodol
36	Cynhwysiant ac Integreiddiad: Datgloi Pŵer Cyd-gynhyrchu. Creu cyfleoedd ar gyfer cyfranogiad cyfartal a grymuso cymunedau i weithredu.	2021	Dim lleoliad penodol

Rhif	Teitl	Dyddiad	Lleoliad
37	Ysbrydoli'r Dyfodol	Mehefin 2022 – Gorffennaf 2023	Dim lleoliad penodol
38	Cefnogaeth Iechyd a Lles gan Ymddiriedolaethau Hamdden a Diwylliant i'r GIG yng Nghymru.	2022	Cymru gyfan
39	Lansio Canolfan Bwyd a Mwy Llanilltud yn llwyddiant mawr	2022	Bro Morgannwg
40	Cynghrair Llifon: Is-grŵp Plant a Phobl Ifanc	Dim dyddiad	Ynys Môn
41	Cydlynu Ardal Leol yn Abertawe: Ein Storïau (Straeon Georgia, Eric, Marvin, Anne, Mervyn)	2022	Abertawe
42	Cydlynu Ardal Leol Abertawe.	Amrywiol (2015-2023).	Abertawe
43	Adfer Mewndiroedd - Gwerthusiad o Ymgysylltiad Cymunedol	2022/2023	Castell-nedd Port Talbot, Rhondda Cynon Taf
44	Maesgeirchen	2021	Gwynedd
45	Yr Wyddgrug: Mae Outside Lives yn helpu i wireddu breuddwydion i'r gwirfoddolwr, Mark.	2023	Gogledd Cymru
46	Yr Wyddgrug: Mae Outside Lives yn ceisio barn a safbwyntiau cyn symud arfaethedig	2023	Gogledd Cymru
47	Proses casglu straeon - y newid mwyaf arwyddocaol.	Dim dyddiad	Pen-y-bont ar Ogwr
48	Cefnogaeth Aml-asiantaeth Gofleidiol Ystyriol o Drawma ar gyfer Canolfannau Croeso.	2022	Dim lleoliad penodol
49	Astudiaeth newydd yn datgelu gwyddor perthynas mewn Cydlynu Ardaloedd Lleol.	2023	Abertawe
50	Ymrwymiad Newydd i helpu preswylwyr sy'n profi colli golwg yn cael ei gydnabod gyda gwobr RNIB	2023	Dim lleoliad penodol
51	Elusen Gogledd Cymru yn trawsnewid bywydau trwy rym yr awyr agored	2023	Gogledd Cymru
52	Outside Lives Ltd yn lansio digwyddiadau newydd i ddod â chymunedau ynghyd (erthygl newyddion)	2021	Gogledd Cymru
53	Cyllidebu cyfranogol yng Nghasnewydd	2023	Casnewydd
54	Llunio Lle	2021	Ynys Môn
55	Menter beilot Strydoedd Chwarae yn lansio yn ardal y Fro	2023	Bro Morgannwg
56	Gwelliannau blaenoriaeth a gynigir ar gyfer Esplanade Penarth	2023	Bro Morgannwg
57	Prosiect Môn a Menai	2023	Ynys Môn

Rhif	Teitl	Dyddiad	Lleoliad
58	Iechyd Cyhoeddus Cymru. Prosiect Rydyn ni'n caru Treforys.	2021	Abertawe
59	Y Gwasanaeth Gwirfoddol Brenhinol - gwasanaethau trafnidiaeth	Dim dyddiad	Dim lleoliad penodol
60	Prosiectau'r Gronfa Ffyniant Gyffredin: Gwasanaeth Mynd i'r afael â Thlodi	2023	Abertawe
61	Mae gweithiwr cymdeithasol Lucy Powell yn cyflwyno taliadau uniongyrchol i helpu diwallu canlyniadau llesiant unigolyn.	2022	Gogledd Cymru
62	Manteision gwirfoddoli ym maes iechyd a gofal	2023	Dim lleoliad penodol
63	Y dyfodol rydym yn ei greu: gwersi o wirfoddoli mewn pandemig yng Nghymru	2023	Cymru gyfan
64	Y Tir, Plas Madoc	2021	Wrecsam
65	Theori Newid - Cyflymu newid. Uchelgais 3: Datblygu Cymunedau Cydlynol Gwydn	Dim dyddiad	Pen-y-bont ar Ogwr
66	Tair ar ddeg o gymdeithasau tai Cymru wedi eu rhoi ar restr fer yng Ngwobrau Arfer Da Cenedlaethol TPAS Cymru	2023	Dim lleoliad penodol
67	Angori Trawsnewid Lleoedd ar draws y Sir: Adfywio Abertawe	Cyflwyniad Powerpoint a roddwyd ar 18 Gorffennaf 2023	Abertawe
68	Y Fro yn Lansio Dwy Gronfa Grant Gymunedol	2023	Bro Morgannwg
69	Fideo o ddigwyddiad cyllidebu cyfranogol diweddaraf Cyngor Dinas Casnewydd (Ebrill-Mai 2023)	2023	Casnewydd
70	Gwirfoddolwyr yn trawsnewid ardal ger Sir Ddinbych yn hafan bywyd gwyllt i'r gymuned	2023	Gogledd Cymru
71	Rhaglen Croeso Cynnes yn helpu miloedd o drigolion y Fro	2023	Bro Morgannwg
72	Beth Sy'n Gweithio gydag Atal ac Ymyrraeth Gynnar o ran ACEs ar Lefel Gymunedol? Nodi a Chefnogi Prosiectau ledled Cymru.	2022	Dim lleoliad penodol
73	Beth sy'n Gweithio o ran Atal Profiadau Niweidiol yn Ystod Plentyndod (ACEs) ar Lefel Gymunedol? Adolygiad o Dystiolaeth ac Ymarfer Mapio. Addis, S., Wey, T., Toll, E., Hopkins, J.C.	2022	Dim lleoliad penodol

Awduron yr adroddiad

Rosie Havers yn Gydymaith Ymchwil yng Nghanolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Dr Hannah Durrant yn Uwch Gymrawd Ymchwil yng Nghanolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Mae **Charlotte Morgan** yn Swyddog Ymchwil yng Nghanolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Gwybodaeth am Ganolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Yma yn y Ganolfan, rydym yn cydweithio ag arbenigwyr polisi arweiniol i ddarparu tystiolaeth o ansawdd uchel a chyngor annibynnol i weinidogion, y gwasanaeth sifil a gwasanaethau cyhoeddus Cymru, sy'n eu helpu i wella penderfyniadau a chanlyniadau o ran polisi.

Mae'r Ganolfan, a ariennir gan y Cyngor Ymchwil Economaidd a Chymdeithasol a Llywodraeth Cymru, wedi'i lleoli ym Mhrifysgol Caerdydd ac yn aelod o Rwydwaith What Works y DU.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch ag:

Dr Hannah Durrant

Hannah.durrant@wcpp.org.uk

Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Prifysgol Caerdydd
Sbarc | Spark
Heol Maendy
Caerdydd
CF24 4HQ

www.wcpp.org.uk/cy
029 2087 5345
info@wcpp.org.uk
@WCfPP

Economic and Social Research Council
Llywodraeth Cymru Welsh Government
Cardiff University Prifysgol Caerdydd